UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Index Baldi Pervsini. I. V. D. In prælectiones in totum Codicem Iustinianeum locupletißimus

... In Qvartvm Et Qvintvm Codicis Libr. Praelectiones / Additionibvs Philippi Decii ...

Baldus

Lugduni, M.D.LXI.

Condictione ob causam datorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95990

Visual Library

donandi, ſicut errans. ⁊ iſta erat dubitatio huius legis. per text. in-
ſtit. de obligatio. que ex quaſi contractu. §. pe. ¶ In text. ibi, preſum-
ptionem. Not. non preſumi tranſactum niſi probetur.

¶ De condictione ob cauſam datorum. Rubrica.

¶ Continua vt per glo. continuatur. ⁊ que differentia ſit inter cau-
ſam ⁊ modum, dic vt not. ff. de condi. ⁊ demon. in rub. ⁊ tãgitur hic.

1 ☞ Dos data propter nuptias inceſtas, cui dz applicari: nu. 2. ⁊ 3.

¶ Lex prima.

PEcuniam. ¶ Ubi nõ tz cõtractus princi-
palis, pacta adiacẽtia nil ope-
rantur. vel ſic. deficiẽte ſubſtãtia, deficit accidens. vel
ſic. deficiente cauſa q̃ eſt neceſſaria ad effectũ produ-
cendum, deficit effectus. h. d. no. Caſus. Cõtractũ fuit
matrimoniũ de facto inter bertam ⁊ martinũ, pacto appoſito dotis
pro parte reſtituẽde, ⁊ pro parte lucrande, quocunqꝫ caſu matrimo-
nium dirimatur: tandẽ propter conſanguinitatẽ declaratũ eſt ma-
trimoniũ non valere, queritur vtrum pars que erat promiſſa reſti-
tui, poſſit repeti per actionẽ de dote? Reſpondetur ꝙ nõ: qꝛ vbi nõ
eſt matrimoniũ, ibi nõ eſt dos, nec de dote actio. Sed inſtatur, quo
ergo iure repetet? Reſpondet per condictionẽ ob cauſam. ⁊ repete
tur totũ: qꝛ non tenet pactũ lucrande dotis: cũ non ſit matrimoniũ
neqꝫ dos. h. d. notabiliter. in quo caſu cõprehendo paruã gl. q̃ inci-
pit. i. de dote hz. i. parit, ſed condicit cõdictione ob cauſam. ¶ No. ꝙ
dixi in ſummario: qꝛ deſtructis ſubſtantialibus, deſtruunt acciden-
1 talia. ¶ † Opp. ⁊ videt qd ſi nuptie erant inceſte ꝑpter cõſanguini-
tatẽ, vel affinitatẽ: ꝙ dos ad fiſcũ deuoluatur ⁊ nõ reddatur mulie-
ri: vt in aut. de inceſt. nu. in prin. So. ibi qñ inceſtꝰ ſub velamine ma
trimonij ꝯtrahit ſimpliciter. ſecus autẽ ſi matrimoniũ ſit bona fide
cõtractũ, vt hic, ⁊ ibi no. ⁊ ff. de cõdi. ſine cau. l. auunculo. Ideo autẽ
grauius ꝓcedit in inceſtu: qꝛ ibi cõtumelia iuris ⁊ ſanguinis cõcur-
rit: vt. ff. de adul. l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. §. j. ¶ Secũdo opp. ꝙ non
agat cõdictione ob cauſam, ſed ſine cauſa: qꝛ cauſa nulla eſt impoſſi-
bilis: vt. d. l. auũculo. So. ſi attẽdas cauſam in genere, ob cauſam eſt:
qꝛ matrimonium eſt de genere cauſarũ: ſi vero attẽdas cãm in ſpe-
cie, tũc cã nõ eſt, qꝛ nulla eſt. ¶ Tertio opp. ꝙ nõ habeat locũ con-
dictio ob cauſam, qꝛ cauſa de facto ſecuta eſt. arg. ff. de condi. inſti. l.
2 mulier. §. j. Sol. ꝙ cãm de facto impleri nõ ſufficit. ¶ † Quarto op.
iſte ſupportauit onera matrimonij: ergo lucrari dz ſm formã pacti,
ſicut dicimus, qñ matrimoniũ nõ tenet ratione etatis: vt no. ff. ſolu.
ma. l. ſi cũ dotẽ. So. iſti caſus ſunt diuerſi, qꝛ hoc matrimoniũ totũ
abrũpit ⁊ deficit ab omni ſpe. ibi aũt in ſuſpẽſo retinet: vt. ff. de con
di. ob cau. l. ꝙ ſeruiꝰ. ⁊ ibi, ſm verã opinionẽ, ſi pactũ de lucrãda do
te reſpicit principalr mr̃imoniũ, ſecũdario onera, non hz locũ pactũ
mr̃imonio impfecto: vt. ff. qd fal. tu. auth. l. pe §. Julianꝰ. qd no. ff. d
a iu. dot. l. dotis fructꝰ. i pri. ⁊ idẽ dico i ſtatuto qd diſpoſuit de dote[a]
lucrãda. autho. l. pe. §. Julianꝰ. nã ad hoc vt ſtatutũ vẽdicet ſibi lo-
b cum. oportet ꝙ ſit verus caſus ſtatuto cõprehenſus[b]: vt. ff. ſol. ma. l.
ſi vero. §. de viro. Sed hic caſus nõdum eſt verus: qꝛ nondum dos:
niſi aliud eſſet ex cõſuetudine illius loci: qꝛ tũc conſuetudo in ſtatu
tum trãſumpta, preſumit in eo, mõ ꝑſumet trãſumpta in pactũ, ⁊ ita
3 intelligit gl. ſi autẽ. ¶ † Quinto op. ꝙ agat hic ex ſtipu. qꝛ hec ꝓui-
ſio in vnũ caſum includit aliũ, q tẽdit ad eũdẽ finẽ, ⁊ ad eandẽ ratio
nem ꝓuiſiõis. vt. ff. mã. l. ſi. ⁊. ff. eo. l. ſi extraneus. Sol. hic nõ tẽdit ad
eundẽ finẽ: dic ergo ꝙ caſus omiſſus nõ hr̃ pro ꝓuiſo: qꝛ non erat
de eo cogitatum. ar. de act. ⁊ ob. l. ex maleficijs. §. lõge minus. ⁊. ff. de
trãſ. l. nec aquiliana, nec ꝑſumit de eo cogitatũ: vt in. l. noſtra, qꝛ pre
ſumeret delictũ: nã ſi cogitaſſet de inceſ. nup. iſtud eſſet delinquere:
qꝛ id ꝙ põt fieri citra delictũ, nunꝙ includit delictũ: vt. ff. pro ſocio.
c l. merito. ¶ Quero, nũquid iſta cõdictio[c] ob cãm ſit priuilegiata? gl.
ꝙ ſic: ergo ſicut per formã ſtatuti inſtrumenta dotalia mandantur
executioni, vt priuilegium dotium: ita ⁊ iſtud inſtrumentum: qꝛ eſt
priuilegiatum. quod eſt notabile.

1 ☞ Condictio ob cauſam, an habeat locũ vbi dominiũ non eſt tranſ-
latum? nu. 2. 3. 4. 5. ⁊ 6.
7 Actio preſcriptis verbis ex qua cauſa producatur?
8 Donatio ſimplex, an ſit contractus nominatus?

¶ Lex ſecunda.

SI vt proponis, ¶ Si deficit modꝰ ap
poſitꝰ loco finalis cau
ſe ſimpliciter, vel ſm qd, repetit datũ. h. d. notabiliter, ⁊
iſta. l. dñi eſt ſubtilis. ¶ Caſus. pater habẽs duos filios
maſculum ⁊ feminam, donauit filie certa predia, pacto appoſito ꝙ
ipſa deberet ſoluere certũ quid creditoribꝰ paternis, ⁊ ſi nõ ſolue-
ret, quod donatio reſolueretur, tãdem mortuꝰ eſt pater relicto inſti
tuto herede vniuerſali filio maſculo: modo cum ſoror iſtiꝰ heredis
nolit obſeruare pactum: queritur vtrum iſte poſſit condicere datũ.

Reſpondetur qd ſic. h. d. ¶ No. quod dixi in
ſummario. ¶ Secundo not. hic ꝯdictionem
1 ex cauſa oriri ex pacto reſoluto. ¶ † Opp. vbi
dominium non eſt trãſlatũ, ibi non dz habere
locũ cõdictio ob cauſam: qꝛ nemo cõdicit rem
ſuam: ꝑterꝙ a fure, nã gñalis cauſa ꝯdictio-
nũ eſt dñiũ: vt iſti. de ac. §. ſic itaqꝫ. ⁊. ff. vſufru.
queãd. ca. l. ſi. ſz hic cũ filia eſſet i poteſtate, nõ
fuit trãſlatũ dñiũ: vt. l. ij. s̃. de iof. do. ergo filiꝰ
maſculꝰ, q eſt heres vniuerſalis, eſt dñs: vt. j.
de proba. l. ſiue poſſidetis. quare de primo ad
vltimũ cõcludendo ſequitur qd nõ poſſit con-
dicere. Timore huius cõtrarij gl. dicit ꝙ iſta
filia erat emãcipata. vel dicit gl. non ponas ca
ſum in filia. ſed in ſorore filij ex alio patre na-
ta. vel dic qd iſta donatio fuit morte donato-
2 ris roborata. ¶ † Sed tũc op. ſecũdo loco, ſi
fuit morte cõfirmata, ſapit naturã vltime vo-
lũtatis: vt. s̃. fa. ercil. l. filie cuius. ſic ergo non
ſeruato pacto dñium ipſo iure trãſfert: vt. ff.
de dona. cã mor. l. q mortis cã. Solu. ibi dona
tio nõdũ erat cõfirmata, vñ nõ receſſerat dñi-
niũ a donatore, hic ſic. Preterea donatio in-
ter patrẽ ⁊ filiũ non ſapit naturã vltime vo-
d luntatis[d], cũ requiratur traditio ad donatio
nem confirmandã in filium in poteſtate, vt. j.
ſi quis alteri vl ſibi. l. ij. in Xbo tradidit. ⁊ no.
per Cy. in. l. j. j. de do. añ nup. ⁊ per Bar. ff. de
donatio. l. donatiões in cõcubinam. §. pater.
3 ¶ † Tertio op. ad idẽ ſcilicet ꝙ vtile dñium
reuertitur ipſo iure pacto nõ ſeruato. vt. j. de
do. que ſub modo. l. j. So. ſpeciale qñ non ſer-
uatur pactũ circa alimẽta, propterea ibi actio
in rem eſt datiua: hoc eſt dictum, ꝙ non eſt
cauſata a dño: ſed a ſola legis poteſtate, ⁊ ſic
nõ obſt. d. l. vltima. qꝛ condicens non eſt dñs
lz habeat rei vendicationem datiuã. hoc not.
Cyn. j. l. pri. ⁊ eſt menti tenendũ ꝓ obligatio
e ne[e] hoſpitaliũ ⁊ eccleſiarũ: ꝙ ſi nõ ſeruant eis
pacta, recuperãt data, ⁊ ñ tenent ad reſidẽtiã.
4 ad ꝙ no. extra de cle. ꝯiu. c. qd a te. ¶ † Quar-
to opp. dicitur hic ꝙ ad implendũ pactũ reſo
lutiuũ agit ꝯdictione ob cãm, imo actiõe pre
ſcriptis verbis, nã natura ꝯdictionis ob cãm[c]
eſt ad reſoluendũ, nõ ad implendũ: vt. l. j. in fi.
de rerum permutatione. Sol. impletio pacti
eſt reſolutio contractus primi, vnde totꝰ iſte
contractus habet in ſe aliquid reſoluẽs, ⁊ ali
quid implendũ, ⁊ reſpectu reſolutionis com-
petit ꝯdictio ob cauſam, reſpectu impletiõis
competit actio preſcriptis verbis, ⁊ ſic nõ ob.
qꝛ iſtud contrarium ſoluitur ex diuerſitate re
5 ſpectuũ. ¶ † Quinto opponit quod iſta filia
debeat cogi ad ſoluẽdum creditoribꝰ pater-
nis: non quod cõpellatur reddere quod acce-
pit. j. de reſcindenda vẽditione. l. eadem. Sol.
ibi erat contractus nominatus, principaliter
celebratus, quod ſuſtentat pactum ſecũdum
qualitatẽ ipſius principalis cõtractus id eſt
irreuocabiliter. hic autem loquitur in cõtra-
ctu donationis, qui licet ſit contractꝰ nomina
tus nomine diffinitionis, tamẽ natura magis
accedit contractui innominato, quãdo eſt do
natio ob cauſam: vt. ff. de donatio. l. j. ⁊ ſic nõ
6 obſtat. ¶ † Sexto immediate cõtra hoc opp.
quod etiam in cõtractu innominato habet lo
cum condictio ob cauſam, vñ videtur obſtare
j. de pactis inter emptorẽ ⁊ venditorẽ. l. cum
te. Solu interdum cõtractus nominatus eſt
cauſa cõtractus innominati: ⁊ tunc nõ habet[d]
locũ cõdictio, niſi forte eſſet hoc expreſſe actũ

a ¶ Dote. Fallit, niſi dolo dotẽ dãtis, dos ꝯuerſa nõ fuerit i verã cãm
dotis: qꝛ tunc hz locũ pactũ ⁊ ſtatutũ de dote lucrãda. caſus eſt fin.
in. §. Julianus. hic alle. ſm lud. ro. in. l. ſi cũ dotẽ. §. ſi. ff. ſol. mat. ⁊ pro
hoc facit gl. in. l. cõſenſu. §. vir quoqꝫ. j. de repu. que voluit ꝙ ꝑ adul-
teriũ vxoris putatiue maritus putatiuus nõ lucret dotẽ. de qua gl.
ſcripſi poſt Imo.
in. l. cũ mulier. ff.
ſo. ma. ⁊ adde qd
ꝯ limitationẽ Lu
do. ro. vr̃ tex. in. l.
a diuo pio. ff. d ri
tu nu. ꝑ quã. l. ita
tz Pau. de ca. in
l. ſi cũ dotẽ. §. ſi. ſz
tu tene cũ Lu. ro.
q dt qd lz vi pa-
cti vel ſtatuti nõ
cõſequat lucrũ, tñ
per ac. doli id cõ-
ſequit. d. l. a diuo
pio. cũ gl. ſi. ⁊ ſic
ꝯcordat cũ. §. iul.
⁊ vide Bal. ibi q
idẽ dt qd hic. ⁊ eſt
bo. tex. in. §. ſi ve-
ro ab initio. i aut.
de nup. coll. iiij. ⁊
vide Ang. ⁊ Sa-
lic. hic, qui idẽ di-
cunt quod Bal.
hic.

b ¶ Cõprehenſus.
No. qꝛ ſtatutũ lo-
quẽs de dote lu-
crãda hz locũ in
vero mr̃imonio,
nõ i eo ꝙ fictũ eſt
vel eſt putatiuũ.
vide Ang. i aut.
de nup. §. aſcripti
tio. vbi pulchre lo
quitur. vide text.
in. l. a diuo. de ri.
nupt. ⁊ ibi dixi in
tex. vide do. Pe.
de anc. in. c. Ray
nutius. ⁊ ibi dixi
de teſtam. Andr.
Barba.

c ¶ Cõdictio. Ex
iſta gl. Bald. ha-
bes ꝙ priuilegiũ
dotis habet locũ
i matrimonio pu
tatiuo. de quo ẽt
eſt glo. ⁊ Bart. in
l. aſſiduis. j. q po-
tio. in pign. ha. ⁊
plene in. l. ſi cum
dotem. §. fina. per
Paul. de caſt. ff.
ſolu. matri. vbi ſe
quitur Bal. hic.
⁊ Sali. hic idem
tenentem.
Additio.
☞ Tu adde qd
cõtra iſtã gl. facit
ꝙ not. Bal. i. l. cũ
aliquis. j. de iure
deliberan. ⁊ vide
per Bar. in. l. ij. §.
final. de priuileg.
credit. Jo. Franſ.
muſ.

d ¶ Ultime volũ-
tatis. Uide per
Bart. in. l. ſi mor-
tis. j. ad. l. fal. cum concordant.

e ¶ Obligatione. Uide in. c. tranſmiſſam. cum ibi not. extra, de elect.

quod poſſet condici. vt.l.ſecunda.de cõdictio.
indebi.⁊.l.ſi ſine.in princip.rẽ rat.habe. Inter
dũ ecõtra cõtractꝰ innominatꝰ,id eſt,pactum
eſt cã contractꝰ nominati.⁊ tunc contractus
nominatus regulatur ab innominato,tanꝗ̃ a
predominante,q: ex duabus naturis poten-
tior preualet.⁊ ita loquitur contrariũ.hoc di-
ſcerni poteſt ex intereſſe prepõderantis ſcʒ in
quo verſet maiꝰ intereſſe:vtrũ in p̃tio,vel pa-
cto.⁊ ideo in.l.contraria notanter apponitur
nomen exiguo pretio.⁊ adde hic caſum q non
7 eſt alibi.j.de rerũ permuta.l.j. ¶ †Quero de
cauſa producente actionem preſcriptis ver-
bis.reſpon.eſt pactũ,ſecundum gl.vel relatio
pacti ad contractum.ſecũdum Pet.dixi in.l.
petens.ſ.de pac. ¶ Secũdo quero de origine
condictionis ob cauſam:⁊ dic quod põt oriri
ex pacto expreſſo:vt hic,⁊ etiã ſine pacto orit̃
ex duabus naturis,vel ex defectu cauſe,vel li-
centia penitẽtie:vt no.ff.de ꝯdic.ob cauſam.
8 l.ſi pecuniã.in prin. ¶ †Quero,vtrũ donatio
a ſimplex ſit cõtractus nominatus.[a] gloſ.dicit
quod ſic:tum nominis elegantia,tum virtute
cõtractus,qui parit actionem ex nudo pacto,
vt.l.ſi qs argentũ.j.de don.veritas eſt ꝙ ſem
per fuit contractus nominatus,ſed olim fra-
gilior quã hodie:q: olim manebat in finibus
nudi pacti,eo ꝙ nõ habebat cauſam obligato
riam:hodie ſatis eſt ipſa liberalitas ꝓ cauſa.
tamen ipſa cã,alias actio eſt legis auxilio,nõ
ex propria natura nudi pacti:vt no.ff.de pac.
l legitima.⁊ ideo vocatur condictio ex lege.ſe
cundum predicta debet intelligi quod not.in
l.vlti.ff.de condictio.ob cauſam.

☞ Pactorum ⁊ contractuum,varia ſunt ge-
nera.nume.1.⁊.2.

3 Dominium non transfertur in cõtractibus,
niſi per traditionem,vel quaſi.

4 Alienatio,an teneat contra naturam contra-
ctus prohibiti:nume.5.

6 Dominium quod retraditionem deſiderat,
non poteſt reuerti ſola voluntate paciſcentiũ
a principio.7.

8 Dominium ſicut poteſt dari tẽporaliter per
contractum,an etiam ita poſſeſſio:

9 Intereſſe quare ꝯſiderat̃ i factis,nõ i dãdis:

10 Rei vendicatio vtilis,an poſſit cõcurrere cũ
condictione ob cauſam:nu.11.

12 Alienatio ſi prohibeatur an prohibeatur he-
redis inſtitutio:

13 Succeſſio inteſtati,an ſit licita ⁊ efficax ſimpli
citer alienatione prohibita:

14 Statuto cauetur ꝙ vir debeat lucrari dotem,
an intelligatur etiam cum preiudicio filiorum
primi matrimonij:

15 Prohibitus alienare in potentiorẽ,an poſſit
alienare in proprium filium:

16 Alienare prohibitus,an poſſit alienare in ec-
cleſiam,vel eam heredem inſtituere:

17 Adde de nobili qui dedit caſtrum in dotem,
vt non poſſit recognoſcere in feudum ab alio.

18 Vendidi tibi fundum,eo pacto ꝙ non poſſis
ibi edificare turrim:vendidiſti fundum illum
alteri,quid iuris:

19 Alternatiua legis:an debeat eſſe vera in qua-
libet parte:

20 Prohibitio facta per iudicem de alienãdo,
an impediat dominij tranſlationem:

¶ Lex tertia.

A lege. ¶ †Ad euidẽtiã
iſtius legis p̃mit
to.quod quoddam eſt pactũ alie-
nationis prohibitoriũ:quoddam
eſt pactũ reſtitutionis promiſſoriũ:quoddam
eſt pactũ reuertendi dominij.de primo loqui
tur hec.l.de ſecũdo loquitur.l.p̃cedẽs,de ter-
tio plene nota.⁊ legitur.ff.de donationi.in.l.
2 j.in gl.magna. ¶ †Secundo premitto,quod
quidam ſunt contractus qui de ſua natura
tendunt ad dominij perpetuitatẽ:vt.ff.de contrahen.emp.l.cũ ma-
nuſata.§.nemo.Quidã ſunt cõtractus qui tendunt ad dominij tem-
poralitatem ſicut eſt qñ aliquid dat̃ in feudum,vel in emphyteoſim:
qnia nõ intẽdit dominus ſe perpetuo expropriare,ne ꝓprietas ſit ei
inutilis:vt in.x.coll.de alie.feu.c.ſi clictulus.ff.de pi.l.lex vectigali.⁊
3 inſti.de vſufru.§.finitur. ¶ †Tertio p̃mitto,ꝙ in contractibus non
transfertur dominiũ,niſi mediãte traditione,vel quaſi.⁊ eſt ratio,q:
ſi transferretur ſolo pacto,obligatio dãdi nõ reperiretur in rerum
natura:q: iam eſſet datũ.i.tranſlatum ipſo facto.Item q: principia
naturalia nõ poſſunt in totũ remoueri ab actibus hominũ,naturali
ter autem dominiũ a poſſeſſione cepit,hinc eſt ꝙ ꝓnomina meum,
tuum,dicunt̃ pronomina poſſeſſiua:vt.ff.de acquir.poſ.l.j.in mate-
ria vſus feudorũ,beneficiũ.i.feudũ nõ trãſfertur ſine vera traditiõe,
nõ dico de abuſiua,de qua loquitur.l.ſi fundũ.de fundo dota.q̃ non
habet locũ in feudis ꝓpter actus ſolennitatẽ ⁊ ſoliditatẽ:vt.x.coll.
quid ſit inueſtitura.c.j.Si qui autem caſus reperiũtur in cõtrarium
vt extra de conſuetu.c.ij.in illis caſibus eſt ſpeciale.vñ in illo.c.ij.eſt
b ſpeciale fauore eccleſie.[b] ¶ Modo veniamus ad ſummariũ,⁊ illius
intellectũ:⁊ hoc vult pactũ in donatione appoſitũ ne liceat donata-
rio alienare,operat̃ ꝙ aut pactũ ſeruet̃,aut res donata cõdicatur ab
eo.h.d.no.⁊ q: hec lex loquitur alternatiue,ideo ſunt opi.an vtraꝗ
pars alternatiue ſit vera,an prima tantũ,vel vltima tm̃:quidam di-
cunt ꝙ eſt vera p̃ma pars.ſ.ꝙ alienatio nõ valeat.Alij dicũt ꝙ neu
tra pars.ſ.ꝙ alienatio valeat:ſed poſſet alienanti cõdici.Tertij di-
cunt vt Ni.de mat.ꝙ vtraꝗ pars eſt vera.primo,q: pactum habet
virtutẽ impeditiuã:tamẽ q: non habet virtutẽ dominij tranſlatiuã,
cum agẽs nõ ſit dñs,merito condicit.que opinio (ſalua reuerentia
tantorũ doctorum) nõ videt̃ vera:q: ſuppoſita virtute impeditiua,
nõ extat cõdictio repetitiua:q: non eſt alienatũ:vt.ff.de fideicom.li.
l.quidã.⁊.l.ſtichus ſeruus meus.de manu.teſt.⁊.l.ea quidem.ſi man
cipium ita feu.alie.⁊.l.ſi vẽditor.ff.de ſer.expor.⁊ ideo tene lecturam
gl.ꝙ iſtud pactũ non habet virtutẽ impeditiuã:ſed cõditionis pro-
ductiuam. ¶ Caſus.Titius donauit duobꝰ quandã rẽ appoſito pa
cto ne liceret alicui eorũ ſuam partẽ alienare. Modo q̃ritur que
virtus iſtius pacti:Reſpõdet Imperator qd̃ aut iſti pacto eſt pa-
dum:aut ſi nõ paret̃,ꝯ non parentẽ cõpetit cõdictio ob cauſam.
4 notabiliter.vide tex.cõdictio.l.ob cãm.conditio.i.pactũ. ¶ †Reuo
c coꝰ[c] in dubiũ ⁊ q̃ro,nũquid in hac.l.tenet alienatio cõtra naturã con
tractus prohibiti:⁊ videtur qd̃ nõ:quia per tale pactũ remouet̃ fa-
cultas ergo inducit̃ impoſſibilitas:ſed impoſſibile non põt fieri:vt
naturaliter patet,ergo iſta alienatio eſt impoſſibilis,q: nunꝗ̃ actꝰ
ponitur in aliquo eſſe,niſi potentia precedat actum.ff.de leg.ij.l.ſi.
ſed ſi filiusfamil.nam ſublata potentia, remouetur cauſa efficiens ab
actu:ergo actus nullus.vt.l.quidã referunt.ff.de in.codi.cum infini
tis ſimilibus.Sed ad hoc reſpondeo,ꝙ extãte dominio penes reci-
pientem:iſtud pactum non poteſt remouere habilitatem alienatio-
nis ab ipſo.Ratio eſt,q: pactũ nititur ſolo pacto:ſed alienatio niti
tur traditione ⁊ pacto,q: eſt actꝰ ꝑfectior.⁊ ideo maioris virtutis.
Secundo ad idẽ,quod non teneat alienatio,arguitur ſic.Iſtud pa-
ctum non eſt ſeruandum:vt.j.de re.alie.non alie.l.fin.ergo nõ tenet
alienatio per quam infringitur pactũ.Ad hoc reſpondeo,quod pa
ctum eſt ſeruandum,verum eſt in ſua potentia ⁊ natura:ſecus in co
quod nõ poteſt introduci per pactum,ſimile habemus in teſtamen-
to,quod ſeruandum eſt,quatenus lex ⁊ ſua natura patitur,⁊ non vl-
tra:vt.ff.de ope.lib.l.Cerdonẽ.Tertio opponit̃ ad idem:q: iſta tria
equiparantur,prohibitio legis,teſtatoris,⁊ contrahentium:ſed ſi
lex vel teſtator prohibet,dominium non trãſfertur:vt.j.com.de le.
authenti.res que.ergo idem in pacto cõtrahẽtium.Solu.iſta equi
paratio procedit quantum ad modum ſignificandi,non quantũ ad
effectũ rei ſignificate. ¶ Quarto op.eodẽ mõ de iſta equiparatiõe.
ff.de manumiſ.l.ſeruus hac.l.Solu.ibi ſpeciale.quia eſt talis caſus,
in quo alienatio poteſt preciſe prohiberi,vt in ſeruo.Non autẽ con
tingit hoc propter malitiam ſerui.ne experiatur meliorem dominũ,
vt propter eius fauorem in libertatẽ producatur:vel ne deteriorẽ
dominum experiatur:vt.ff.de fideicõmiſ.libe.l.generaliter.§.ſi peti
tum.⁊.ff.de actio.emp.l.Titius.la grande. ¶ Quinto probatur qd̃
alienatio nõ teneat per.l.ff.de diſtra.pi.l.ſi creditor.§.ſi.ſecundũ pri
ſanam literam.vbi dicitur quod ſi eſt appoſitum pactum a credito-
re,cui res eſt hypothecata,vel pignorata:quod debitor non poſſit
alienare proprietatem:quia non valet alienatio,vt pactioni ſtetur.
Solutio,dicit hic Nicolaus de mat.quod aut iſtud pactum apponi
tur in fauorẽ eius qui habet ius in re:⁊ tunc non valet alienatio.ne
illi iuri preiudicetur ſaltẽ de facto.Aut apponitur cum eo qui non
habet,vel retinet ius in rem:⁊ tũc valet alienatio:⁊ ita hic ſecundũ
intellectum glo.que verba authore ſuppreſſo attribuit ſibi Bartho.
multũ in hoc exaltans vocẽ ſuam.In preiudiciũ igitur iuris realis
retenti alienatio prohibita eſt impoſſibilis:ſed in p̃iudicium con-
5 uentionis ſimpliciter alienatio eſt poſſibilis ſecũdũ oẽs. ¶ †Unde
d infert Bartol.quod ſi pro obſeruantia[d] pacti eſt actum quod res
iſta ſit ſpecialiter obligata,quod alienatio non valet:ſed ſecundum
aliam

a ¶ Quero an do-
natio ſimplex ſit
cõtractus nomi-
natus:Vide hic
do.Frã.de rãp.q
iſtã.l.repetijt.⁊vi
de Bart.in.l.ſi ff.
eo.⁊ i.l.i edibꝰ.§.
j.ff.de dona.⁊ ꝙ
dicit Gui.de cug.
in.l.Iuriſg.§.j.ff.
de pac.adde Io.
de Imol.in.l.in
edibus.§.j.preall.
vide Bald.in.l.ſi
quis argentum.
j.de donatio.
And.Barb.
☞ Adde inquã-
tũ hic d̃r ꝙ dona
tio ſimplex d̃r cõ-
tractꝰ nominatꝰ,
vt no.ẽt Alex.in
l.ſi.ff.e.⁊ in.l.Iu-
riſg.ff.de pactis.
tu dic hoc verum
niſi cadat i aliud
pactum.q: tũc d̃r
ꝯctus innoĩatus.
⁊ hʒ locũ peniten
tia quo ad dedu-
cta in pactum.ita
no.iſte i.l.ariſto.
ff.de do.⁊ Alex.
in.l.q Rome.§.
Flauiꝰ.ff.de Vb.
obl.Celſus.

b ¶ Eccleſie.Vide
ant.d̃ bu.⁊ Imo.
in.c.cum veniſſet.
extra de reſt.ſpo.

c ¶ Reuoco.Si
fiat pactũ de non
alienãdo,⁊ fit a-
lienatio,an te-
neat:vide Bart.
in.l.ſi ita qs.§.ea
lege.ff.de verbo.
oblig.ꝙ ipſe no.
de materia in.l.ſi
iuſſa.de leg.a.j.⁊
vide Bal.in.l.vo
lũtas.j.de fideic.
And.Barb.

d ¶ Obſeruantia.
No.iſtã cautelam
ad impediẽdam
dominij tranſla-
tionem ⁊ aliena-
tionem.

alião literã que eſt in.d.l.ſi creditor.§.fin.valet alienatio.Conſidera
a enim qđ quando ius ꝙ retinetur,eſt incõpatibile [a] cũ alienatione.
vt ſi quis retinet ſibi directũ dominiũ,tranſlato vtili:tunc ſtandum
eſt pacto:vt.l.ij.de iure emphy.Si autẽ eſt cõpatibile,vt qꝛ retineo
ſeruitutem:⁊ paciſcor ne vendatur proprietas,iſtud pactũ non vide
tur ꝙ inferat ꝙ alienatio nõ poſſit fieri:qꝛ iſta ſunt penitus ſepara-
ta.vt.ff.de vſuca.l.iuſto.§.non mutat.⁊ gl.que eſt hic allegata.l.ſi cre
ditor ſm iſtã vltimam literã,que videt in ſe habere plurimũ ratio-
nis.¶Sexto ad idem facit,ꝙ alienatio non teneat.in aut.de alie.⁊
emphy.§.ſanctiſſimas.coll.ix.ſed ibi ɔcurrebant due probationes.ſ.
legis ⁊ hominis.vnde nimirũ,qꝛ pactũ plus operatur qñ ſit ſup his
que ſunt de natura rei.argu.ff.de pact.l.ſi vnus.§.ꝙ in ſpecie dotis.
¶Septimo ad idẽ,ꝙ ꝓhibitio acquiſitionẽ impediat.j.de bo.que
lib.aut.excipit.Sol.ibi loquit de acquiſitione q̄ fiebat in defectum
prouiſionis hominis,que poteſt ab homine prohiberi.⁊ ſic non ob.
b ¶Octauo [b] ad idẽ,ꝙ ſi ſit cõtra pactũ,ſtatim ad donãtem reuertit
vtile dñium,vel ſaltẽ dat vtilis rei vend.ergo in alium transferri nõ
poteſt.vt.j.de don.que ſub modo.l.j.Sol.ibi ſpãle,qñ pactũ cõtinet
cãm alimentorum.quo caſu credo contrarium:qꝛ in alium in effectu
alienari non põt.Ideo ſi deberes vnũ nũmũ ponere noĩe alimento-
rum,apponas in pacto,vt impediat alienatio.qđ eſt not.¶Nono
ad idẽ qđ iſtud pactũ hꝫ virtutẽ ĩpeditiuã:vt.l.ĩ hoc iudicio.§.ſi cõ-
uenit.ff.cõ.diu.Sol.dt gl.ꝙ ibi loqtur quo ad excipiẽdũ,nõ quo ad
agendũ reali cõtra excipiẽtẽ.⁊ ſic nõ obſtat.Tu dic ꝙ ibi pactũ ap-
ponit cũ poſſeſſore,ne poſſeſſio quã ꝑ indiuiſo tꝫ,ſibi per diuiſionẽ
auferat in totũ,vel in partẽ.⁊ ideo nimirũ ſi tꝫ:qꝛ eſt poſſeſſione val
latũ,ſine qua non põt in aliũ trãſferri:vt no.inſti.de offic.iud.§.fina.
Reſtat igitur ex diſſolutione cõtrariorũ glo.vera.⁊ per regulas da
6 tas.¶†Ad euidentiã dicas,qꝛ ſola volũtate paciſcentiũ a princi-
pio non poteſt reuerti dominiũ, quod retraditionem deſiderat.ſe-
cus ſi nõ deſideraret retraditionẽ,ſeu actũ retro ſimilẽ,vt in pacto.l.
commiſſorie,vel addictionis in diem in quibus eſt ſpeciale,propter
naturã datam illi pacto a lege.vt.ff.de in diẽ addic.l.ij.⁊.ff.de pact.
7 l.ab emptione.¶†Ego dico qđ non eſt adeo ſpeciale [c],quin non ſit
c idem in omnibus pactis habentibus vim reſolutiuã principij con-
tractus ⁊ traditionis:verbi gratia:vendo eo pacto quod ſi ad actũ
traditionis proceſſeris,res ſit inempta:vt not.ff.de don.l.j.ĩ magna
glo.quod eſt menti tenendũ.¶Sunt etiã alie cautele ad impedien
d dum,vnde no.[d] quod aut cõditio reſpicit factũ eſſe:verbi gratia:cõ-
tinetur ita in inſtrumento,qđ alienantis res reuertatur ad me ipſo
facto,quo ad proprietatẽ ⁊ poſſeſſionẽ:⁊ tũc per iſtud pactũ nec res
reuertitur,nec alienatio impeditur:vt.d.l.ſtichus.de ma.teſt.qꝛ eſt
collata poſt ius collatum.Tertio arg.ff.de pact.l.fin.aut cõditio re-
ſpicit factum actum,vel futurum.Exemplũ de facto,cum verba di-
cunt,ſi alienabis.Item exemplũ de futuro:ſi verba dicunt,tentabis:
tunc retenta in caſu iſto poſſeſſione alienatio non vꝫ.⁊ iſta eſt bona
forma ad impediendũ ſecundum doct.hic.⁊ Bar.ff.de acqui.poſſ.l.
8 qui abſenti.§.fin.¶†Ego do aliam cautelã [e] meliorẽ:nam cum do-
e minium poſſit temporaliter dari ꝑ ɔctũ ⁊ vltimã voluntatẽ, ſimili-
f ter poſſeſſio.vt eſt caſus no.j.de lega.l.fin.[f] dicam ſic.do tibi ⁊ tra-
do hanc rẽ,tãdiu penes te manſurã,quo ad proprietatẽ ⁊ poſſeſſio-
nem,quãdiu in aliũ nõ tranſtuleris,⁊ eo modo potes facere de eius
herede mentionẽ,quãdiu penes te ⁊ heredẽ tuum perſeuerauerit,⁊
non vltra:⁊ tunc dominiũ nõ proprie reuertitur,ſed veteri dominio
reconiungitur.Simile in alia materia.j.de preſcript.xxx.annorũ.l.ſi
quis.§ ꝙ ſi quis eam.Decimo oppo.ꝙ non valeat iſtud pactum:qꝛ
nudũ:qꝛ nõ eſt appoſita perſona ad quã reuertatur.de leg.ij.l.cũ fi-
lius.§.dominus.Solu.in cõtractibus ſemper videt apponi perſona
in cuius fauorem ſit pactũ,⁊ ideo nudũ nõ eſt,⁊ hoc notabiliter di-
cit hec lex.nã (ſi bene reſpicis)hic non erat aliud dictũ,niſi ꝙ non
liceret alienare,tamẽ tacite videtur actũ quod ex hoc ius queratur
ei cuius intereſt,id eſt tradẽti.¶Vltimo opp.ff.de pactis,l.nemo.
Solu.ibi pactũ apponitur ſuper re que nunquã fuit in recipientis
poſſeſſione:hic ſecus.⁊ ſic nõ obſtat.Adde quod ſi interueniſſet ſti-
9 pulatio,⁊ intereſſet:agi poſſet ad intereſſe.¶†Pet.mirat de vno,
quare in factis conſideratur intereſſe,non in dandis:⁊ dicit cogita-
bis.ſimiliter Cy.in dubio relinquit.Tu dic ꝙ ideo in dãdis nõ cõ-
ſideratur intereſſe:qꝛ nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt.l.vbi au-
tem non apparet.§.fin.ff.de verb.obliga.ſed in factis ſic.In iuribus
etiam realibus poſitis ineſſe non conſideratur intereſſe:vt.ff.de ſer-
10 uitutib⁹.l.ei fundo.¶†Modo venio ad queſtiones,⁊ q̄ro primo
g vtrum vtilis [g] rei vendicatio poſſit concurrere cum condictione ob
cauſam:dicunt Doctores quod ſic:qꝛ iſta vtilis cõpetit de iure ſpe-
ciali:⁊ ius ſpeciale non tollit ius commune.vt.j.de donatio.que ſub
modo.l.j.ff.de mil.teſta.l.iij.⁊ de dona.cauſa mort.l.qui mortis cau-
h ſa.ff.de capt.l.in bello.§.ſi quis ſeruũ.⁊ hac ratione vltramõtani [h] di-
cunt hic ꝙ ſi ꝑ ſtatutũ ciuitatis mortuo teſtatore fingitur poſſeſſio
tranſlata in heredẽ,ꝙ nihilominus heres habet beneficiũ edicti di-
ui Adri.qꝛ ſtatutum introductũ fauoris cauſa,nõ debet diminuere
l de fauore iuris communis ſecundum Pet.⁊ Cyn.¶†Ego addo
aliam rationẽ:qꝛ ſicut miſſus per pretorẽ po- c
teſt petere ſe tueri ĩ poſſeſ.ex iſto edicto:vt.ff.
ne vis fiat ei.l.ſi quis miſſus.Ita ſi miſſus per
l.municipalẽ.qđ eſt notabile.ex dicta eñ regu
la apparet quare inquiſitio nõ tollit accuſatio
nem:qꝛ extraordinariũ nõ tollit ordinarium.
Ex hoc ſimiliter apparet,qđ ſi ꝑ ſtatutũ oẽs
ſcholares debent haberi pro originarijs ciui
bus,per hoc nõ eſt ſublatum forẽſibus benefi
ciũ auth.habita.j.ne fil.ꝑ patre.hoc tꝫ Bart.
i ff.de contra tab.l.iij.§.ſi emãcipatus.[i]¶†Se
12 cundo quero,an ꝓhibita alienatiõe, intelliga
tur prohibita heredis inſtitutio:an vero trãſ d
eat cum vniuerſitate,⁊ irreuocabiliter:⁊ videt
k ꝙ ſic:[k] quia heredis inſtitutio dñij eſt tranſla
tio:vt.ff.de hered.inſtit.l.his verbis.ergo eſt
alienatio.vt.l.j.j.de fun.dota.⁊ patet.j.de ſe-
cun.nup.l.ſi quis prioris.§.certum. In cõtra-
rium videtur quod quis non põt tranſire per
vniuerſitatẽ a qua ſeparari nõ poteſt, cũ ſit ẽt e
complexiua:vt.ff.de acqui.rer.do.l. quedam.
Sol.diſtingue, aut ius de cuius diſpoſitione
queritur,morte diſponẽtis recipit terminum
atqꝫ finẽ:⁊ in tali iure non tenet inſtitutio, vel f
relictum:vt.j.de leg.l.vxor patrui.⁊.ff.de vſu-
fruc.leg.l.ſticho. aut iſtd ius eſt trãſmiſſibile:
⁊ tũc refert,aut alienatio eſt ꝓhibita odio ꝑ-
ſone, que heres inſtituitur,⁊ tunc etiam ſi cũ
vniuerſitate tranſeat,reuocatur:vt.ff.de verb.
obli.l.ſi ita quis.§.ea lege.aut alienatio eſt ꝓ-
hibita,ne dolo alienãtis in potentiorẽ tranſ-
feratur,⁊ tũc valet inſtitutio cũ effectu.ff. de
alien.iud.mutãdi cauſa facta.l.ex hoc edicto.
§.ſed heredẽ.aut eſt prohibita: vt res ad aliũ
poſt mortẽ applicetur:⁊ tamen nõ poteſt effi-
caciter alienari per inſtitutum : vt.ff.de leg.ij.
l.peto.§.fratre.¶ Vnde in vltima voluntate
prohibentis non transfertur,ſed prohibentis
contractum condicitur:vt.d.§.ea lege.Aut eſt
l prohibita,vt contra alienanti [l] imbecillitatem
prouideatur:⁊ tunc nõ videtur prohibita inſti
tutio,vnde minor ab alienando prohibit⁹,ta-
men poteſt teſtari:vt.ff.de liberis leg.l. Aure
lio.§.fi.Aut eſt prohibita,vt reipublice proui
deatur:puta prohibet ſtatutum ne predia ex
quibus reſpublica percipit collectam,alienen
tur in non allibratum,vel in eum qui non po-
teſt cogi ſoluere:tunc talis alienatio non põt

a ¶Incompatibile.Hoc videtur ɔtra d.l.ſi creditor.iuncta.l.iuſto.§. non mutat.ff.de vſuc.vbi ius pignoris eſt compatibile cum alienatione:⁊ tamen impedit alienationem propter pactum.⁊ vide Bal. in.d.l.ſi creditor.in reportatis antiquis.

b ¶Octauo.Nota aliam cautelã,ſed Moder.ɔ.in.l.qui abſenti.§.j.ff. de acqui.poſſeſſ.

c ¶Speciale.Hoc idem ponit Cyn. in.l.fi.ĩ fi.j.q.j.de reb.alie.nõ alie.⁊ Pau.de caſt.in.l.q abſenti.§.j.ff.de acqr.poſ.⁊ in.l.ſi ita qs.§.ea lege.ff.d vb.ob.⁊ Ja.bu.in.l.traditiõibus.j.de pac.⁊ ſequitur Sali.hic.

d ¶Vñ no.Cautela vt alienatio nõ valeat.vide aliam ꝑ eundẽ Bal.in.l.fi.j.de pact.inter emp.⁊ ven.And.Barba.

e ¶Cautelã.Als cautelas ponit ẽt Bal.ĩ.l.fi.j.d pac.inter emp.⁊ ven.

f ¶L.fi.Vide.l.q̄ties.j.d don.que ſub mõ.q̄ tñ non ꝓbat ꝙ in ɔctib⁹ ĩpo iure trãſferat dñiũ:lꝫ Salic.hic dicat illã allegari ꝑ Bald.ad hoc.⁊ hec cautela ẽ eadẽ cũ cautela Ol.quã ponit Bart.⁊ Doc.in.d.l.qui abſenti.§.j.⁊ in.l.filiuſfa.ꝑ Dy.ff.d leg.j.ſꝫ differt,qꝛ vult Bald.iſto caſu ꝙ ẽt ſine traditione vera, vel ficta trãſferat dominiũ ipſo iure:ſꝫ Bar.nõ.⁊ ideo melius videt loq Bar.⁊ ɔ Bal.tꝫ Paul.de caſtr.in d.§.j.⁊ melius:qꝛ in contractibus eſt ſpeciale in pacto legis commiſſorie,vt per Doctores in.d.l.traditiõibus.⁊ Bar.in.l.j.j.de donat.Sali.hic dicit hanc cautelam eſſe dubiam : qꝛ videtur velle dominium transferri poſt alienationem perfectam.quod fieri nõ poteſt:vt per Bar.in.d.l.qui abſenti.per.l.ſtichus ſeruus.ff.de ma.teſta.

g ¶Vtilis.Adde no.in.l.ſi mortis cauſa res donata.cum.l.ſequẽti.⁊ ibi Doctores.ff.de donatio.cauſa mortis.⁊ in.l.prima hic allegata.⁊ Cynus hic in princip.⁊ Bartolus ⁊ Doctores in.l.prima.j.communia de leg.

h ¶Vltramontani.Vide Pau.de ca.in.l.ſorori.j.de iure deli.vbi allegat Cy.⁊ vide Bald.ſingulariter in rub.extra de cau.poſſ.⁊ proprie.⁊ ibi dicit ꝙ etiam hoc caſu heres debet facere citare poſſeſſorẽ.⁊ eundẽ Bal.in aut.defuncto.j.ad tert.⁊ in rub.extra de conſue.⁊ in.c.Item cum quis.extra de reſti.ſpo.

i ¶Si emancipatus.vide Bartolum,in.d.§.ſi emancipatus.qui notanter loquitur.And.Barb.

k ¶Quod ſic.An prohibita alienatione ſit prohibita inſtitutio:vide Bar.⁊ Mod.in.l.ſi ita quis.in.§.ea lege.ff. de verb.obli.⁊.l.filiuſfa.§.Diui.ff.de leg.j.And.Barba.

☞Adde eundẽ Bal.plenius in.l.ſi quis.§.certũ.j. de ſecun.nup.in aut.cõtra rogatus.ver.cõſidera.j.ad treb.⁊ Pau.de caſt.conſil.ix.⁊ conſil.clxxiij.vbi alleg.l.filiuſfa.§.cum pater.ff.de leg.j.vide omnino, Alex.conſi.ix.vol.ij. Celſus.

l ¶Alienantis.Vide Sal.hic penul.colum.verſi.quero, quidam donauit minori.

a ¶ Quod ſic. Si quis prohibeṫ alienare, ⁊ ipſe decedit ab inteſtato: an ſuccedens ab inteſtato poterit habere illā rem prohibitam alienari: vide Bal.in.l.j.ꝯ.qui admitti. And.Barba.

b ¶ Statuto. Vide Barto.in.l.hac edictali.in principio.ꝯ.de ſecun.nuptijs.

c ¶ Jac.bu. Tenenti quod ſi nō pōt deueniri ad permiſſum, niſi ꝑ prohibitum, pōt incipi a prohibito. qꝺ eſt no.dig. facit qꝺ no.in.l.ſi victum vel ſtratum.ff.de re iudi. And.Barba.

d ¶ Filius. Idē tꝫ a Raph.in.d.§.ea lege.

e ¶ Eccleſiā. Adꝺ gl.dicētem qꝺ nō in.c.potuit.in X. prohibetur.extra de loca.

f ¶ Pactū. vtrū barones ⁊ alij nō ſubiacentes alieno territorio habeantur loco principum, vt contractus cum eis facti habeant vim legis: ⁊ dꝫ Bald. quod nō.⁊ idem tenet in.l.peñ.ꝗ incip.donatiōes, quas diuus.⁊ ibi refert Bart.cōſuluiſſe contrariū.ꝯ.de donat.inter vir.⁊ vxo.faciunt no.per Bar.⁊ qꝺ dixi ibi in.l.hoſtes.ff.de cap.⁊ poſtli.reuer.

g ¶ Octauo queritur. Vide ꝑ iſta q.Jo.an.in addi. Spe.ī ti.de iu.§.⁊ generalia ⁊ ī titu.de contrahen.emp.§.ſciendum.in verbo ſꝫ pone.⁊ Bald.in.l.iij.§.opus.ff.de alien.iudic.mutan.cau.fac.⁊ ibi Barto. Bal.in.l.iij.C.de ſerui.⁊ aqua.⁊ in l.cū fundo.ff.de ſer.ruſti.predio.⁊ que not.plene ad Bartol in.l.fina.ff.ꝺ ope.noui.nū.

h ¶ Prio. Sꝫ poſito ꝙ iſto caſu edificauerit indebite an fund⁹ cū fructibus cōdicetur: an vero cogetur demolire: vide Bal.in.l.ſi.ꝯ.de pac.inter empto.⁊ vendi.

i ¶ Prohibitio. Adde Bar.⁊ Imo.in.l.filiuſfa.§.Diui.de lega.j.⁊ Bald.in.l.fina.ꝯ.de pactis.inter emptorem ⁊ venditorem.⁊ in.l.j.ꝯ. communi diuidundo.⁊ Bart.in.l.ſi ſciens.hic alle.⁊ Imo.in.l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de ver.obli.⁊ text.in.l.ſi.§.de re.alie.non alie.⁊ Sal. hic tenentem idem quod Bal.

k ¶ Quod non. An prohibitio de nō alienando facta per iudicē habeat locum in ſententia iudicis, ⁊ non in venditione: qꝛ idem Baldus tenet contrarium in.l.finali.ꝯ.de pactis inter emptorem ⁊ ven. And.Barba.

fieri etiam cum vniuerſitate: vt.l.j.ꝯ.nō lic.hametro.li.xj.⁊.ꝯ.ō iur fiſci.l.certa forma.li.x. aut eſt alienatio prohibita, qꝛ talis eſt natura rei, quod per ſeipſam extra commerciū eſt: tamen ab vniuerſitate non ſeparatur, tūc tranſit cum vniuerſitate omniū collectiua ſeu cōplexiua: vt.d.l.quedā.⁊ extra de iure patro.c.ex literis.
13 que verba ſunt notabilia. ¶ † Tertio q̄ro de ſucceſſiōe inteſtati, an ſit licita ⁊ efficax ſimpliciter alienatione prohibita: primo videtur qꝺ ſic[a]: qꝛ iſta eſt alienatio legalis: ergo licita: vt ff.fami.erciſ.l.alienationes. In contrariū videtur, quia prohibitus alienare, debet curare ne in perſonam prohibitā perueniat ex diſpoſitione legali. vt.ff.de leg.ij.l.codicillis.§.pen.⁊ gl.ordi.in.d.§.ea lege. Sol. ſecundum Dy. aut prohibitio exprimit ab inteſtato ſuccedentiū qualitatem: tunc videtur prohibitus ei ab inteſtato ſuccedere. Aut prohibitio non facit mentionē de talibus, quibus a iure deferṫ, tūc in eos non videtur extendi ꝓhibitio.arg.ꝯ.de
14 impo.lucra.deſcrip.l.j.lib.x. ¶ † Modo iuxta hoc venit vna q̄ſtio notabiliſſima. Statuto[b] cauetur quod vir debeat lucrari dotem: querit an intelligatur etiam cum preiudicio filiorum primi mr̄imonij: Scis enim quod in preiudicium filiorum primi matrimonij nō pōt opponi pactum donationis matri, valet tamen conſtitutio dotis ſimpliciter: qꝛ ergo queritur an prohibita alienatione hominis prohibeaṫ cōtractus ex quo ſequitur alienatio legalis: ⁊ videtur quod ſic ſecūdum datam regulam in.d.l.codicillis.§.pen.⁊ in.d.§.ea lege.⁊.l.cum ſcimus.§.ſi.de agri.⁊ cēſi.li.xi.⁊ ita tꝫ alibi Jac.but.[c] ¶ In contrariū videtur, quia quandocunqꝫ principiū eſt permiſſum, quod includit in ſe aliquid prohibitū, debemus ſequi id qꝺ permittitur, cuius occaſione ad prohibitum deuenitur. Iſte eſt textus.ff de heredib.inſti.l.ei qui ſoluendo. que lex eſt nota ad hoc idem facit.ff.de libe.lega.l.ſi is qui duos. Nam propter inſeparabilem coniunctionem, cum aliquid eſt licitum, totum licet. ad idem.ff.de donationibus inter vir.⁊ vxor.l.ſi ſponſus.§.generaliter. nec eſt mirum quod variatio iuris aliquid ſuſtentat ſcilicet partim permiſſum ex ordinatione hominis, ⁊ partim ex ordinatiōe legis: vt.ff.de manumiſ.teſta.l.ſi ſocius. Preterea iſtud quod non poteſt procedere ex vno capite, procedit ex coniunctione diuerſorum capitum.ff.de liber.⁊ poſthu.l.gallus.§.ille caſus. Preterea iſta mulier quantum in ſe eſt, ſibi conſuluit, quod eſt licitum: vt.ff.de damno infecto.l.Proculus. ⁊ licet ſtatutum alij officiat, hoc procedit cōſilio legis, non cōſilio mulieris. Cum ergo ſtatutū nō diſtinguat, ſed generaliter determinet: generaliter dꝫ intelligi ſiue de primis nuptijs, ſiue de ſecundis: vt no.ff.de libe.⁊ poſthu.l.placet.ff.de ini.teſta.l.in fraudem.§.finali.⁊ adde quod dixi in.l.j.ꝯ.
15 de inofficioſo teſtamento. ¶ † Quinto queritur an prohibitus alienare in potentiorem poſſit alienare in filium proprij corporis, non dico adoptiuum potentiorem ſe. gloſ. mouet iſtam queſtionem in dicto.§.ea lege.⁊ dicit quod ſic, quia potius videtur continuatum quam tranſlatum, quod in filium eſt collatum. vt.ff.de liber.⁊ poſth.l.in ſuis.ff.ex quib.cau.ma.l.cum miles.de impo.lucra.deſcri.l.j.ꝯ.qui eta.l.ij.li.x.⁊.l.cum ſcimus.§.ſi.ꝯ.de agri.⁊ cenſi.⁊.ꝯ.de fideicom.l.volūtas. nā hic debuit cogitare primus collator: quia filijs noſtris omnia ex voto param⁹. vt.ff.de bo.que li.l.ij.alias.l.nihil facit. plus dico econtra, ꝙ filius[d] in patrē per.d.l.j.de impo.lucra.deſcri. Fallit in feudis, que a deſcēdente in aſcendentē non recipiūt tranſmiſſionem, vt habetur in vſibus feudorum. ⁊ eſt ratio: qꝛ feudum conceſſum iuueni ⁊ validiori propter ſeruitia, nō debet tranſire ad etatem debilem: qꝛ ſecundum naturam eſt quod ſenes ſunt fragiliores in exhibitione ſeruitiorū: vt ff.de condi inde.l.ſi non ſortem.§.libertus.⁊ in auť.de inſtr.cau.⁊ fide.in prin. hoc ergo operatur in feudis
16 cauſa naturalis feu. ¶ † Sexto queritur, an ꝓhibitus alienare in potētiorem, poſſit alienare in eccleſiam[e]: ⁊ gl.in.d.§.ea lege.innuit ꝙ ſic. dum dicit quod eccleſia eſt loco filij.ſ.per ſimilitudinē priuilegij, non per veritatem nature. Alij dicunt contrariū: qꝛ ꝙ eccleſia equiparatur filio: nō procedit, niſi quando quis ingreditur religionem: vt in auť.de ſan.epiſ.§.ſed ⁊ hoc preſenti.collat ix. Breuiter dicatis, ꝙ aut iſtud pactū apponiṫ in emphyteota, vel feudatario, ⁊ ſic apponiṫ ſuper fragili dominio, ꝙ cito reuertitur ad ſui naturam.ſ.cōſolidatur proprietati ſue, ⁊ tunc eccleſia eſt prohibita in emphiteoſim. habes tex.in authen.de alie.⁊ emphy.poſt principium. de feudo habes textum, in decima colla.de alienatione feudorum: capitulo ſi clientulus. ⁊ ibi dicitur quod eccleſia debet eſſe auctrix iuſtitie, ⁊ cultrix. ⁊ eſt multum notabi. Aut iſtud pactum apponitur ſuper dominio ſuperiori ⁊ directo, quod fortius radicatur in ſuſpicientē perſonā: ⁊ tunc eſt magis dubitatum: tamen finaliter dico quod non poteſt dari eccleſie: quia potentior, per rationem dicti capitu.ſi clientu
17 lus. ¶ † Septimo queritur. pone quidam nobilis habebat caſtrum allodiale id eſt patrimoniale, modo iſte nobilis dedit iſtud caſtrum pro filia ſua, pacto qꝺ non poſſit iſtud caſtrū ab alio recognoſcere feudū: tandem iſte ab alio recognouit: queritur vtrum iſta recognitio valeat, ita quod ex hoc poſſit ſe tueri probando quod ius collationis ſecundi erat potentius, quam ius donātis: videtur quod ſic qꝛ non pōt quis prohiberi acquirere ab eo qui habet ius transferendi: vt.ff.de pactis.l.nemo. Iſtud pactum reſpicit ius tertij, qꝺ non poteſt infringi. ¶ In contrarium videtur, qꝛ pactum quod afficit tradentem perſonam, multo fortius poteſt afficere ſuſpicientem perſonam, vnde fortior eſt prohibitio in recipientem, quā in tradētem, vel ſaltem eque fortis: vt infra de cupre.ex lu.daph.l.j.libr.xj. Dixerunt quidam quod iſtud pactum[f] valet, eo quod quilibet qui non ſubiacet alieno territorio, ſecundum quod ſunt iſti nobiles, de quibus queritur, eſt princeps in ſuo territorio: ⁊ habent ius fiſci. vnde pactum eorum habet vim legis. vt.l.penul.ꝯ.de donatio.inter vir.⁊ vxorem.⁊.l.Ceſar.de publica. nam (vt ait apoſtolus) qui non ſunt ſub lege: ſibi ipſi ſunt lex. Petrus hoc reprehendit, qꝛ dicit qꝺ licet non ſubiaceant: ſubiacere tamen debent, qꝛ nemo eſt qui non ſit ſub vniuerſali imperio, id eſt, qui non debeat eſſe, ſcdm Pet.⁊ Cy. dicit tamen talē conuentionem nō remouere acq̄ſitionē: tñ qꝛ fit ꝯ pactū,
18 pōt agi ad intereſſe. vt.l.vlt.ꝯ.de pac.inter emp.⁊ ven. ¶ † Octauo q̄riṫ[g], vēdidi tibi fundū: hoc pacto ꝙ non poſſit ibi edificari turris: tu vēdidiſti alij, q vult edificare: q̄riṫ de duobus. ꝓmo, an poſſit ꝓhiberi ab edificando: ſecūdo, an tu tenearis mihi ad intereſſe, vel ad penam. de primo[h] dicendū eſt quod aut iſtud pactum poteſt reſpicere aliquam formalem ſeruitutem: puta ne per talem turrim officiatur caſtro meo, vel iuriſdictioni mee, vel luminibus meis: ⁊ tunc poteſt prohiberi. vt.ꝯ.de contrahenda emptio.l.ſi aqueductus.⁊.ff.de actione empti.l.in venditione. aut non reſpicit aliquā ſeruitutem: ſed continet ſimpliciter obligationem perſonalem, ⁊ tunc ſingularis ſucceſſor non poteſt prohiberi: vt.ff.de contrahen.emptio.l.ſi.⁊ de dam.infe.l.fin.⁊ ibi per Dyn.⁊ hic per Pet. ¶ Quantum ad ſecundum paſſum de pena, gl. mouet iſtam queſtionem.ff.de alie.iudi.mu.cau.fa.l.iij.§.opus. Breuiter dicendum eſt quod ille qui non poteſt facere, non debet dare occaſionem vt alius faciat. vt.ff.loc.l.in lege locationis.⁊ hoc caſu id quod fit per ſingularem ſucceſſorem, reputatur factū ab ipſo ꝓmiſſore: qꝛ debuit proſpicere ne id fieret. arg.ff.de verb.obli.l.ſi ſeruum.§.Idem. ad quod facit gloſ. que eſt in.d.§.ea lege.⁊ in gloſ.ff.de pactis.l.non impoſſibile. ¶ Concluſio eſt, quod nō licet
19 mihi, non poſſum facere, vt liceat alij impune. ¶ † Ultimo queritur circa alternatiuam legis, vtrum debeat eſſe in qualibet parte vera: Reſpon. aut loqueris quantum ad terminos: ⁊ ſufficit alteram partem eſſe veram, aut loqueris quantum ad ſtatuta: ⁊ non requiritur vtrāqꝫ partem verā eſſe: vt.ꝯ.de ſer.fugi.l.ſi fugitiui. ⁊ ideo gl. vult ꝙ lex noſtra ponat alternatiuā inter terminos, nō inter diſpoſitiones
20 legales. ¶ † Item quero nūquid prohibitio[i] de non alienādo facta per iudicem diuidentem impediat dominij tranſlationem: dicit hic iſtic.de ma.qꝺ nō.[k] nam ſnīa iudicis circa dñiū ⁊ poſ. non operatur: ꝟ no.in inſti.de offi.iudi.§.ſi.tñ non reſpondet ad.l.ſi ſciens.ff.de contrahen.

trahen.empt.vbi dicitur qd prohibitio iudicis impedit alienatio-nē.ſed reſpondeo illa.l.loquit in perſona cui poteſt interdici aliena-
a tio,ſicut eſt prodigus,⁊ luxurioſus,[a] vel alias diſſipator,vel vxor.q̄-bus omnibus poteſt interdici adminiſtratio ſuarū rerū, quia equi-parantur prodigis,quod eſt no.⁊ no.j̄.de ſen.paſ.l.fina. Itē non re-ſpondet ad.l.ſi quis hac.l.de ma.teſt.quia ibi ideo: q: illud poterat
b fieri ſolo pacto[b],ergo per ſententiam.Nam ibi loquitur in libertate prohibita:q: ideo non poteſt conferri,quia obligatio interdicetur. nam libertas equiparatur morti,quantum ad extinguendū obliga tionem ſpeciei,vel cōtractū reſpectu ſpeciei,⁊ iſta eſt vera ratio ſpe cialitatis in libertate.¶ Itē an iſta.l.habeat locum in cōtractibus cum eccleſia celebratis,vt ſi de facto alienat,reuertatur ad donato-rem:dic vt legi.⁊ no.extra de condi.appo.c.verum.in gl.in nouella dum allegat.§.ſanctiſſimas.

¶ Lex quarta.

SI cum exiguam. Defect⁹ ſperati pa trocinij,inducit cōdi ctionem ob cauſam,quatenus cauſa deficit.hoc dicit. ¶ Aduerſarius,id eſt,aduocatus,qui nūc eſt aduerſa-rius.Non ſecutam.quia aduocatus noluit patrociniū preſtare.ibi, condictionem.ſcilicet ob cauſam.¶ Not.condictionem cōpetere ob cauſam ex defectu ſpeciei.¶ Itē not.inſtrumentum pro parte ap-
c probari,pro parte improbari.[c] facit.ſ̄.de poſtu.l.ſi ſub ſpecie.Bald.

¶ Lex quinta.

SI militem. ¶ Datum militi occaſione pcu rationis non ſecute cōdicit. hoc
1 dicit. Ad negotium,ſcilicet iudiciale. ¶ † Opponit di-citur hic quod miles non poteſt eſſe procurator.contra.
d imo poteſt eſſe,niſi per exceptionem declinatoriam repellat:[d] vt.ff. de procurat.l.filius §.milites.⁊.ſ̄.de procura.l.ita demū. Solu.cō-cedo quod ſi non opponitur,tenet iudicium,⁊ habebit ſalarium.ex hoc ergo not.qd cauſa procura.non eſt hic impoſſibilis,niſi impoſ-ſibilitate contingentie.hoc eſt dictū poſtquam eſt exceptum. excipe re enim ⁊ non excipere,eſt contingens,⁊ nō neceſſariū. ⁊ ideo per-peram hic allegatur in materia impoſſibilis conditionis vel modi.
2 ¶ † Secundo opponitur de.l.non ſolū.de actio.⁊ obligatio.vbi ſu per impoſſibili non poteſt fundari intentio,nec contractus. Solu-tio.vt.ſ̄.q: hic eſt impoſſibilitas cōtingenter,nō neceſſario, vel dic quod hic nō fundat ſe agens ſuper impoſſibili, ſed ſuper neceſſario, id eſt,q: milite remoto per exceptio.neceſſe eſt quod non poteſt ex-ercere procura.vnde.l.non ſolum. ſubtiliter intellecta, non obuiat. ¶ Tertio opponitur quod non ſit locus repetitioni:vt.j̄.de lega.l. ab adminiſtratiōe.Solutio.ibi loquit in datione liberali, de ſui na tura gratuita,id eſt,in legato: hic autem in datione nō liberali,vel ſpeciale in vltima volūtate:vt.l.prima.de cōditio.inſtitut.¶ Quar to opponitur qd iſte ſoluens ſoluit ſciens ſe non debiturum: ergo non poteſt repetere,quemadmodum ſi ſciret ſe nō debere de prete-rito,vel de preſenti:vt.ff.de regu.iur.l.cuius per errorē.Solutio in-tellige hanc.l.in errante.vel quādo non dedit ſub modo,ſed ſub cō-ditione ſecundum gl. Aduerte iſtud non eſt neceſſe dicere: quia hic impletum eſſe,erat in ſpe:ſi nō obijceretur exceptio. Ibi cadit alia coniectura,quam donatiōis: ⁊ per conſequens nō intelligitur do-nari:vt.ff.de ſolut.l.ſi cum aurum. ¶ Quod autem glo,dicit, quod quando datur ſub conditione qd habet locū condictio ob cauſam, male dicit in conditione conſtitutiua:quia interim nō trāſit domi-nium,vnde interim non habet locum conditio,niſi pecunia eſſet cō-ſumpta:ſed in conditione reſolutiua bene dicit.⁊ not. quia in cōdi-tione non reſpicitur,niſi earum exiſtentia,nec diſtinguitur prout di ſtinguimus:vt.j̄.eo.l.penul.per Pet.⁊ Cy.

1 ☞ Donatio mera reuocari nequit,
Cauſa que impleri non poteſt,deficere cenſetur.
2 Libero libertas non preſtatur.velut nec abſolutus exemptusve ſe-mel,abſoluitur rurſus,aut eximitur.

¶ Lex ſexta.

CUm ancillam. Simplex donatio non re uocatur:ſed vbi in cauſa de futuro erratur,condicitur per condictionem ob cau-ſam.hoc dicit no.habet duas partes. Primo loquitur
1 in mera dona. ¶ Secundo loquitur in ꝯtractu nominato.¶ † No ta meram donationem non reuocari,⁊ eſt ratio:quia non dependet ab aliqua finali cauſa de futuro.¶ Secūdo not.quod cauſa que nō poteſt impleri de iure, dicitur deficere.ff.eodem.l.tertia.§. ſi liber.
2 ¶ Tertio nota † quod libero non poteſt preſtari libertas, et hoc non eſt iure ꝓhibitionis,ſed eius impoſſibilitate.⁊ ſecundum Gui. vult dicere quod ꝯdictio ob cauſam oriatur hic ex impoſſibilitate cauſe,non eo quod cauſa ſit prohibita:quia turpis.aliud eſt ergo ali quid eſſe prohibitum,aliud impoſſibile,per iſtam gloſſ.Nota etiam quod ſemel abſolutus,vel ſemel exemptus de banno, non poteſt ite rato abſolui,vel eximi:quia in plena libertate eſt:ſecus ſi ex poſteriori actu augeretur effe-ctus.

1 ☞ Cauſa tacita,an habeatur pro expreſſa:
2 Cauſa quando dicatur tacite intelligi ab vtra-que parte:
3 Cauſa,an preſumatur finalis,vel impulſiua in dubio:
4 Proteſtatio clandeſtina vnius partis, an vi-tiet actum vtriuſque partis.

¶ Lex ſeptima.

SI repetendi. ¶ Defectus cauſe in mēte retēte, non parit cō-dictionē ob cauſam. hoc dicit not. prouocare,id eſt,inducere.proficiſcendū,id eſt
1 itinerādū, occurrat,id eſt,reſiſtatur. ¶ † No. primo tacitam cauſam pro expreſſa nō habe-ri.¶ Secundo not.variantem ratiōe ſue leni-tatis repelli.¶ Opponitur quod cauſa tacita habeatur pro expreſſa,vt.ff.eodem.l. prima.§. j.Solutio dicit gl.aut eſt cauſa finalis ex vtra que parte ſubintellecta:⁊ habetur ꝓ expreſſa. aut ab altera parte tantū:⁊ tunc ſecus. in im-pulſiua autem cauſa indiſtincte nil operatur: quia ab ea nō depēdet effectus. hoc dicit glo.
2 ⁊ bene.¶ † Sed quero,quādo videatur intelli gi tacite ab vtraque parte. Reſpō. ſi cauſa eſt de natura actus, videt tacite actum ab vtra-que parte:ſec⁹ ſi nō eſt de natura actus, ⁊ hoc de cauſa finali.De cauſa autē materiali ⁊ for-mali,nō eſt dubium quod ſunt cauſe intrinſe-ce.⁊ ideo ab vtraq; parte inſunt:vt.ff. ſi certū petatur.l.cum quid.ff.de verborum obligatio.
3 l.triticum.⁊.j̄.de fideiuſ.l.nō recte. ¶ † Que-ro nūquid cauſa in dubio preſumatur finalis, vel impulſiua: Reſpōdeo aut loq̄ris in cau-ſa de preterito:aut in cauſa de futuro. Primo caſu ſi eſſet vera, induceret verum debitum:⁊ ꝓſumeretur finalis: aut non induceret verum debitum:⁊ preſumitur impulſiua: vt.ff.de cō-dictione indebiti.l.damus. Secundo caſu aut loquimur in cōtractibus,qui habent in ſe cau ſe relationem,vt in quatuor cōtractibus inno minatis poſitis in.l. naturali.ff.de preſcript. verb,⁊ tunc cauſa preſumitur finalis: vt.l. prima.in fi.de re.permu. Aut in contractib⁹, qui non habent in ſe relationem,vt in cōtra-ctu donationis,vel i legato, vel in libertate:⁊ tunc in dubio cauſa preſumit impulſiua, niſi cōtineat intereſſe illius qui cauſam apponit: vt.ff.de donatio.l.ſecūda §. fina.vel niſi ſit de eſſentia actus.id eſt ꝑ ea circūſcripta,nō ſub-ſiſteret actus.ff.de dona. inter virū ⁊ vxorē.l. ſed ſi mors.§.fi. vel niſi ex ea augeat effectus: vt.j̄.de donatio.l.ſi quis pro redemptione.

a ¶ Luxurioſus. No. quod luxurioſo poteſt interdici, ⁊ dari curator. Adde glo.in.l.ſi quis cum ſciret.ff.pro empto.⁊ in.l.prima.ff.de cu ra.fu. Iſte tenet contrarium in tit.de actioni.§.primo. verſiculo, ſed vtrum maſculo. Quod ſequit Ludouicus Romanus in.l.is cui bo nis.ad fin.ff.de verborum obligationibus.⁊ ꝑ hoc facit. q: vbi eſt diuerſitas ratio-nis, ibi maſculi-num non conci-pit femininum: vt no.Bald. in.l. in multis. ff. de ſtatu ho.⁊ Imol. in.l. ſi ita ſit ſcri-ptum.de lega.ſe-cundo.ſed eſt di-uerſa ratio inter vnum caſum ⁊ a-lium.vt per Spe cu.⁊ Ludouicus Rom.ſ̄.ergo ⁊c. ⁊ hoc videtur ve rius.Non ob.con traria.q: poſſunt intelligi i eo qui luxurioſe viuit,et propter hoc bo-na dilapidat. fa-cit quod not.glo. in.l.et mulieri. in princip.ff.de cu-ra.fu. ⁊ ita cōcor dabuntur opin. ⁊ ad.l.fin. hic alle ga.per Bart.po-teſt reſpon.ex no. per Bald.ibi. et in.l. cū fratrem. j̄.de his quibus vt indig. ¶ Adde inquan tum dicit quod luxurioſo poteſt interdici bonis. pro hoc text.cele brem in.l.⁊ mulie ri.⁊ ibi bo. gloſſ. in gloſ.prima ſu-per quam notaui in apo.in verſicu. meretrici bonis interdici.ff.de cu ra.fur. ⁊ ex hoc dat iſte cautelā. in cap. cum deco rem.extra de vit. ⁊ honeſtate cleri. quod ſi meretrici fuerit bonis in-terdictum, quod teſtari poterit,e-tiam inter libe-ros. ⁊ quamuis de hoc ſit aliqua lis inter docto. diſceptatio,iſta tamen eſt communis opinio.prout referendo Bal. vbi.ſ̄,tenet dominus meus Iaſon Mayn.in.l.quarta .§.ſed et q meretrici,ff.de conditione ob turpē cauſam.⁊ ita tenet Tho.fer.in ſuo tracta.cau.caut.vj.incipien.quanquam meretrix.⁊ Lap.allega. xxvj.Celſus.

b ¶ Pacto.vt.l.ea quidem.j̄.ſi man.ita fue.alie.

c ¶ Improbari.No.inſtrumentum pro parte reprobari.idē dicas i ſtatuto, vt corrigat in parte,⁊ in parte non. Idē in contractu. vi-de gl.ſingu.ſecundum Bal.⁊ ibi tex.meliorē, qui ſit in iure.l.j.§.fi.j̄. de lati.li.tol.ibi vide.d.Bal.⁊ qd no.idem Bal.in.l.ſcripture.ad fi. j̄.de fid.inſtru.Andr.Barb.

d ¶ Repellatur. Tene mēti quod ſi comparet procurator,q nō po teſt eſſe procurator,procedit iudiciū,ſi non opponitur:vt in milite. vide vo.Bald.in.d.§. milites.niſi forte miles eſſet procurator in rē ſuam:quia tunc poteſt eſſe procurator.l.qui ſtipēdia.ſ̄.de procurat. And.Barb.

a ¶ Vitiat actum a vtriuſq; partis. Adde plene de hoc p̄ eal. Bart. i trac. ſchiſmatis. col. xiiij. Jmol. in l. poſt contractū. ff. de dona. Fe. in c. cōſuluit. col. pe. ver. ij. not. ꝙ p̄e/lati. extra de offi. deleg. dixi in ap. ad Panor. poſt eū ꝛ coapoſtilla/tores meos in. c. cum m. num. ij. in verſi. adde dictū. extra de cōſti. no. Alexā. conſi. xliij. inci. Jn caſu. col. ij. in ver. ex quib⁹ infertur. vol. ij. ꝛ Matthe. ſin. ſuo lxiij. incip. no. cau telam.

4 ¶ † Vltimo per iſtā. l. ſi repetēdi. Bar. repro/bat dictum Dy. dicētis ꝙ clandeſtina prote/ſtatio vnius vitiat actum vtriuſq; partis[a]. in. l. qui in aliena. §. Celſus. ff. de acqu. her. nā dicit ꝙ hoc eſt contra caſum huius legis. tu dic ſal/uato Dy. quod loquitur in caſu, in quo ꝑpter iuſtum metū nō poterat proteſtari parte pre/ſente: vt extra de appel. c. ſi iuſtus metus. ꝛ ex/tra quod met. cau. c. j. ¶ Jtē quero, qd ſi cauſa eſt finalis ex parte recipientis, non ex parte dantis: quia dans ſimpliciter intendebat lar/giri, recipiēs putabat ſub certa cauſa finali da/ri: an cauſa nō ſecuta repetatur: dic vt not. ff. ſi cer. pe. l. ſi ego. ꝛ. ff. de dona. l. ſi tibi dederim. ꝛ ſibi determinat quod non.

1 Modus ſi eſt impoſſibilis ad implendum: ex defectu talis modi non oritur condictio ob cauſam. ꝛ an inter ſcientem ꝛ errantē ſit diffe rentia. nu. 2.
3 Cauſa cōditionalis, ꝛ conditio cauſalis, quali ter differunt?
4 Datio liberalis, nil aliud habens annexū, eſt irreuocabilis.
5 Condictio ob cauſam, ex defectu cuius cauſe oriatur?
6 Relinquens pro capella cōſtruenda, ſi nō po/teſt conſtrui in eccleſia, quid iuris?
7 Condictio ob cauſam, quare non habet locum in contractibus innominatis?
8 Quid in legatis modalibus.

¶ Lex octaua.

DJctā legem. Defe/ctus fi/nalis cauſe poſſibilis parit condi/ctionem ob cauſaꝫ. h. d. ¶ Diuidi/tur in duas partes. Jn prima ponit dictum in genere. Jn ſecunda infert ſpeciem. Secunda ibi, quapropter. ¶ Caſus. Sponſus donauit ſpōſe quaſduꝫ res, pacto appoſito hoc modo, ꝙ ipſa deberet (ponamus) intra menſem ſe cō ferre domum matrimonium impleturam: hec ſponſa non impleuit matrimoniū: querit nū/quid donata poſſint ab ea repeti per ſpōſum? Ad hoc rñdet Jmperator, premittendo, qꝺ omnis modus poſſibilis ꝛ honeſt⁹ eſt implē/dus, vel cōdicitur datuꝫ. ex quo infert ad que/ſtionem propoſitam, qꝺ modo nō impleto, cō/petit repetitio. h. d. ꝛ iſtud exēplū ponit Cy.
1 ¶ † Quero, que erat ratio dubitandi? Reſpō. q꞉ videbatur potius datum affectioni ſpōſe. ꝛ iſte modus habetur loco finalis cauſe. ¶ Jtē in exēplo Cy. eſt alia ratio dubitandi, forte q꞉ ſponſa nō impleuit modum cultu verecundie: tamen quicquid ſit, hec lex repetitionē dat. et no. hūc caſum. Dictam. i. incertam. legē. id eſt, pactionis certam legē, puta qꝺ debeat ſe con/ferre domum matrimonium impleturam. Cy. honeſtū enim hoc eſt. vt. ff. man. l. creditor. §. j. vel pone aliud exēplū, prout placet, cum poſ/ſet. ſ. honeſte: vt. ff. de ver. ſig. l. nepos ꝑculo. et j. de inſtit. ꝛ ſubſti. l. reprehēdēda. ¶ No. a cō/trario ſenſu huius. l. ꝙ ſi modus eſt impoſſibi/lis impleri, ex defectu talis modi non orit̃ cō/dictio ob cauſam. ¶ Modo ꝯtra iſtud op. q꞉ lege cauetur ꝙ licet nō poſſet impleri, tamen condicet. hoc habuiſtis in cauſa matrimonij, ſ. eo. l. j. ¶ Jtē in cauſa procurationis ſeu pa/trocinij. ſ. eo. l. ſi militē. ¶ Jtem in cauſa pre/ſtande libertatis impoſſibilis: vt. ſ. e. l. cū an/cillam. in quibus omnib⁹ caſibus conceditur repetitio: ergo male loquitur hic. Timore hu/ius contrarij quidā ſubaudiunt hic maxime. vnde dicūt quod in. l. noſtra etiaꝫ ſi cauſa eſſet impoſſibilis, vel turpis, repeteretur quod da/tum eſt. ſed iſta ſolut. non eſt bona. quia dictio
b ſi,[b] de ſui natura inducit argumen. a contrario ſenſu: vt l. j. §. huius rei. ff. de offic. eius cui mā. eſt iuriſdic. ꝛ. ff. de manumi. teſta. l. ſi quis locu/ples. Alij dicūt quod aut impoſſibilitas erat

b ¶ Si. Vide gl. et doc. in. l. cū de/ a tiōis. ſ. de traſac.

nota tradenti, ꝛ tunc non repetitur: quia non videtur ea mente ap/poſita, vt ei pareatur. ff. de actio. ꝛ obliga. l. non ſolū. aut ab ignoran/
2 te: ꝛ tunc repetitur. ꝛ ita intelliguntur contraria. ¶ † Sed contra hoc opponi. quod non ſit differentia inter ſcientem ꝛ errantem, vi/delicet vt ſemper repetatur qꝺ datum eſt: q꞉ in iſta datione nō po/teſt reſultare cōtractus donatiōis, nā impoſſibilis cōdictio eum vi/tiaret: vt. d. l. non ſolū. gloſ. que eſt in. d. l. ſi militem. reſpōdet, quod iſtud procedit, quando cauſa finalis eſt inſerta per modum cōditio/nis. ſed quando per modum modi, diſtinguitur ſcientia ab ignoran/tia. vt. ſ. dictum eſt: ꝛ hanc diſtinctionem tenet Pe. in. l. pe. j. eo. di/cens quod in omnibus cōditionibus nō debemus attēdere niſi im/pletionē. ff. de cōdictio. ꝛ demonſtratio. l. qui hered. §. fi. ꝛ. l. Meui⁹.
3 ¶ † Ex predictis apparet, quod multum refert inter cauſam cōdi/tionalem, ꝛ conditionem cauſalem: conditio enim cauſaliter inſer/ta, non proprie eſt conditio, ſed conuentio, vel modus: vt. ff. de ma/nu. teſ. l. Meuia. ꝛ. l. ſi ſocietatē. in prin. ff. pro ſocio. ꝛ ibi no. ꝛ ita cō/muniter dicūt Docto. ſed Nico. de ma. q multa loquitur ſuper hac l. dicit aliter. nā aut eſt ſimplex datio ob cauſam, nō habēs liberali/tatem annexam: ꝛ ita loquitur contrarium, aut habet liberalitatem annexam, ꝛ ita loquit̃ hic. dicit enim quod modus impoſſibilis libe/ralem actum nō vitiat: ſicut nec vitiat. legatum, nec vltimā volun/tatē, ꝛ ideo non remanet datio pura, ꝛ ſimpliciter liberalis, ſiue mo/dus, ſiue conditio, ſit impoſſibilis. Jſte ſit caſus huius. l. ſecūdū Ni/
4 co. de ma. ¶ † Pro inueſtigatione igitur iſtius materie, q̃ eſt valde not. Nos habemus premittere. Primo qꝺ datio ſimpliciter libera/lis, nil aliud habens annexum, eſt irreuocabilis: ꝛ nō habet locum condictio ob cauſam in ipſa: vt. ſ. eod. l. ſi repetenti. ¶ Secundo, qꝺ cauſa liberalis non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, tūc nō aufert re/petitionē, quando modus vel conditio eſt poſſibilis impleri, ꝛ non implet̃, ſecus ſi ſit impoſſibilis: vt hic. ¶ Tertio qꝺ cauſa nullo mo/do liberalis, nec principaliter, nec ſecundario pertinet mere ad cō/tractum innominatum, ꝛ tūc habet locū repetitio, ſiue cauſa nō im/pleatur propter impoſſibile, ſiue propter cauſam. fallit tamē q̃n ca/ſus emergit in ipſa impletione cauſe, aliter nō emerſurus: q꞉ tunc non repeteret̃, ſed fingeretur impletū: vt. ff. eo. l. ſi pecuniam. §. fi.
5 ibi habes tex. ꝛ exemplum ſecūdum Nico. predictū. ¶ † Modo du/bitatur ex defectu cuius cauſe oriatur cōdictio ob cauſam. debes ſci/re qꝺ quatuor ſunt cauſe cardinales, vt ſic dixerim Cauſa efficiens, finalis, formalis, ꝛ materialis. ꝛ. ex defectu cuiuſlibet iſtarū cauſarū, que ſunt radices actuum hominū, poteſt iſta condictio oriri. Pone exemplum in cauſa efficienti de minore. xxv. ann. vt manumittat ſer/uum propriuꝫ, hic eſt defectus iſtius cauſe efficiētis. id eſt, minoris, qui habet efficere iſtam manumiſſione in ſeruo alieno. de ſer. expor. l. ſi minor. Jtem pone exemplum in cauſa fi. vt quādo non erat alias daturus. iſta dicitur cauſa fi. vt. j. de pact. inter emp. ꝛ vendi. l. cū te. ¶ Jtem pone exemplum in cauſa formali: ſi dedi tibi, vt ſub certa forma faceres aliquid: ꝛ tamē omittis formā: vt. ff. de verb. ob. l. qui Rome. §. Flauius hermes. ¶ Jtē pone exemplū in cauſa materia/li. ſi eſt actū vt in certa materia aliquid des, vel facias: ꝛ tu in alia des, vel facias: nil facis. Nam oportet cōtract⁹ impleri in materia ꝛ forma: vt. ff. de fideiuſ. l. ſtipulatus es opus. ꝛ. ff. de loca. l. cū in pla/res. §. lege dicta. ꝛ ſi bene ꝯſideres in materia noſtra, omnes iſte cau/ſe poſſunt reduci ad intellectū cauſe finalis. ¶ Modo ꝓcedo vlte/rius, ꝛ aduertatis, quādo cauſa apponitur inter priuatos, habet lo/cum predicta: ſed interdum apponit̃ cā inter priuatū ꝛ rempublicā. Jnterdum apponitur inter priuatū ꝛ eccleſiam. exemplū de prima. Do pecuniam ciuitati ad aliquod opus extruēdū: vbi dic, aut illud opus fieri publice intereſt: ꝛ tūc debet fieri in forma, nec eſt poſſibi/lis mutatio: vt. ff. de admini. re. ad ci. perti. l. legatum. Aut intereſt reipublice iſtud opus nō fieri: ꝛ tūc refert, aut q꞉ pecunia nō ſufficit ad opus: ꝛ tunc poteſt permutari forma, q꞉ debet conuerti in aliud opus, ad quod pecunia ſufficiat: vt. d. l. legatum. Aut intereſt reipu/blice non fieri, quia impletio modi eſſet reipu. ſimpliciter dānoſa: tunc dicunt quidā, quod modus habetur pro nō appoſito per. l. im/peratoris. ff. de publica. vbi dicit quod illud quod eſt dānoſum rei/pub. non debet ſeruare. Alij dicūt, vt Nic. de ma. quod hoc caſu debe/ret conuerti in aliquod opus laudabile: vnde ſeruet̃ memoria eius qui dedit. vt. l. ij. ꝛ. l. fi. de ope. pub. ꝛ ar. i. l. legatū. de viuf. le. vbi ergo poſſibile non ſeruatur, a rep. cōdicitur. Jmpoſſibile autē eſt ad poſ/ſibile transferendū ſecundū predictū doc. Hec omnia vera ſunt etiā in eccleſia ſaluo ꝙ ab eccleſia nunꝙ condicit̃, ſed agit̃ vt impleat: vt extra de cōd. app. c. ſuper eo. Jta dicit p̄dict⁹ doct. Ego dixi in. l. a. ſ. e. ꝙ etiā in eccleſia niſi fiat qꝺ dictū eſt, reſoluit̃ qꝺ actū eſt. ꝛ ideo poſ/obligati quib⁹ nō ſeruātur pacta, ſi alias non erāt contracturi, non operantur ſunt cōdicere res ablatas. Ratio eſt, q꞉ act⁹ agentiū nō operantur vltra eorū intētionē, nec in hoc quicꝙ mutat fauor eccleſie. Ex quo tu remoues conſenſum ab actu vnde etiam nominati cōtractus hac de cauſa reſcindunt̃: vt. d. l. cum te. de pac. inter emp. ꝛ vē. cū hac di/ſtinctione debet intelligi. c. ſup eo. de condi. appo. ſ. an erat alias di/tur⁹ necne. vnde poſſet dici eſſe ſpeciale fauore eccleſie, qꝺ in dubio p̄ſumitur

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

preſumitur alias daturus.ar.ff.de cōdi.inde.l.cū is.§.ſi mulier. Iſta
6 que dixi ad vltimas volūtates trahe. ¶ † Pone qd aliquis relin-
quit pro cōſtructione capelle, q̄ capella nō poteſt in eccleſia cōſtrui,
forte q2 locus eſt arctus. certe debet habere relictum, ꝛ conuertere
in alium vſum: vt patet in.l.ſ.alle. ꝛ extra de re.do.c. q2 cōtingit.in
de. ¶ Item idem eſt ſi pecunia ad illum vſum nō ſufficit: vt.d.l.lega
tum. vel ſi tale legatū eſſet magis damnoſum quam vtile eccleſie: nā
tunc prouidet eccleſie: vt in aliū vſum cōuertat, ꝛ vt teſtatoris per-
ſona ꝛ eius anima ſubleuetur: vt.d.l.imperatores. ¶ Aduerte dicit
Bar. qd illud qd dictū eſt de impoſſibili implemēto cōuertendum
ad poſſibile, debet intelligi quando eſt inſertū in conſideratione ali
cuius finis honeſti: vt in conſideratione bone fame. vt eſt text. in.l.
pre alle. vel ſub cōſideratione anime. ſec9 ſi nil hʒ honeſti: q2 tunc ec-
cleſia pcipit libere, ꝛ ſine honore: cum non debeat ad effectum pdu
ci id qd ob turpē cauſam refertur: vt.l. quintus muti9.§.fi. de an.le.
¶ Idem dicit Bar. qd predicta ſunt vera, niſi teſtator dicat q̄ iſto
non facto qd iuſſi fieri, nolo q̄ legatū remaneat apud heredem, vel
trāſeat ad aliā perſonā. ait enim q̄ tunc nō poteſt fieri cōmutatio, cū
teſtator preciſe ſenſerit de impletione formali. Ita dicit ipſe in.l.li
berto.§.Lucius.ff.de an.le. ꝛ in.d.l.legatū.de vſufr.leg. qd eſt verū,
ꝛ menti tenendū. ¶ Tamē ego ſic limito, q̄ dʒ intelligi dictū Bar.
de conuerſione liciti ad licitum. Iſtud eſt exemplū.d.§.Lucius. qui
loquit in ludo licito: vt in.l.j.ſ.de maiuma.lib.xj. Qd autem impoſ-
ſibile trāſferatur ad poſſibile, iſtud teſtator nō poteſt diſponere, nec
apponere penā amiſſionis, vel trāſlationis in alterum: vt.ff. de leg.
7 iij.l.vxorē.§.heres. ¶ † Modo quero, que eſt ratio qd in contracti-
bus innominatis non habet locū condictio ob cauſam? Reſpondet
hic Iſico. de mat. qd cā dandi eſt obligatio precedens, que obligatio
facta datione tollitur: vt inſtit. qui.mo.tol.obli.in prin. vnde omni
modo ceſſaret cauſa damni: q2 illa liberatio eſt de preterito ꝛ cōmu-
8 tabili ſm eū. ¶ † Sed iuxta hoc querit, quare in legatis modalibus
nō habet locum cōdictio ob cām? ꝛ ideo oportet qd interueniat cau
tio de modo implēdo: vt.l.ſi tibi.de leg.iij. Rn̄deo, q2 ibi ille qui dat
a precedenti obligatione ſe liberat, que liberatio ſine cauſa eſt im-
poſſibilis ceſſare, vt.ff.de ſo.l.qui res.§.aream. ꝛ.ff. de verb.ob.l.in-
ter ſtipulantem.§.ſacram. ſecundum Mi. predictum.

¶ Lex nona.

Si liber. Accipiens a libero nō implēs cauſaʒ, condictione tenet: ſec9 ſi accipiat a ſer-
uo proprio, vbi eſt hortādus, nō arctād9.h.d.no. ¶ In-
ducas hāc.l.ad pacta que fiūt inter abbatē ꝛ monachū:
q2 Abbas eſt hortādus, nō arctādus ad pactorū obſeruātiā: q2 mo
nachi ſeruis equiparantur, vel ſaltē filijfa. vt in.c.olim.de priuil.per
Inn. cōcordat cū hac.l.ſ.de trāſac.l.interpoſitas. Gl. opponit ad pri
mum caſum legis: qd ſeruus ad libertatē producat per manumitte
re debētis morā: vt.j.ſi manci.ita venie.l.ſi is qui. Rn̄. qd ibi loquit
cum dat quātitas, nā per dationē quantitatis fingit emens pactum
ſuper ſeruo proprio appoſuiſſe: ſec9 ſi dat ſpecies ſm gl. ¶ Deinde
op. ad ſecūdū dictū de.l.ſi quis ab alio.ff.de manumi. So. ibi fuit cō
tractus celebratus inter liberos, hic autē inter dn̄m ꝛ ſeruū. ꝛ ſic nō
ob. ꝛ adde quod no.ff.de ver.ob.l.qui Rome.§.Flauius hermes.

¶ Lex decima.

Pecuniam. Caſus. Pecunia fuit data medico pro cura infirmi: tandē iſte infirmus
a nō culpa ſua, nec culpa medici, ſʒ caſu[a], vel facto tertij non
potuit liberari: q2 forte fuit interim interfectus. Queritur vtrum
datum poſſit repeti? Rn̄det qd nō.h.d. nec eſt hic ſpeciale in medi-
co: ſed eſt ideo, q2 videt impleſſe cauſam, cum per eū nō ſteterit: ſed
per caſum ſuperueniētē infirmo. ꝛ adde qd no.ff.loca.l.maritus. In
medico conducto ad lecturā, dic idem quod in legum profeſſoribus.
1 vt.l.prima.§.diuus.ff.de var. ꝛ extraord.cog. ¶ † Quero hic. ſtatuto
cauetur quod quicunque legit medicinam de mane, habeat centum
florenos a communi pro ſalario: modo quidam doctor medicine le
b git de mane, a communi non conductus[b], interim caſſatur, et quia
non notificatur ſibi, perficit lecturam per annum: queritur an de-
beat habere ſalarium? Et reſpondetur poſtquam incepit legere, nō
potuit ſine cauſa caſſari, nam contraxiſſe videtur cum republica:
quia lex ſemper loquitur, ꝛ ſic per impletionem cauſe lege median-
te contrahitur. de hoc ponunt Docto. aliqui in l.omnes populi.ff.
de iuſtit. ꝛ iu. ꝛ aliqui in.l.quod ſemel.de decre.ab ord.fa. ꝛ dico ad
c hoc, vt lex tranſeat in contractum, non eſt neceſſarius conſenſus eo-
dem contextu[c], ſed ſufficit impletio cauſe: quia lex eſt vbique: ꝛ (vt
dixi) ſemper loquitur. ꝛ eſt quaſi organum: quo mediāte inter rem
publicam ꝛ priuatam contrahitur: ſimile habemus in ſubhaſta-
tione, que fit per edicta, vel per preconia: vt.j. de fide inſtrumen. ꝛ
iu. haſte fiſ.l.iij.lib.x. ¶ Preterea ſi diſplicebat, debuit ei notificari:
vt.l.ſi.§.Item ſi predixerit.nau.cau.ſtat. Bal.

1 Turpe an omne id dicatur, quod eſt contra bonos mores: ꝛ ibi
de diuiſione bonorum morum.

a ¶ Caſu. Materiam huius legis vide plene nota.in.l.ſi vno.§.Item
cum quidam.ff.loca.
b ¶ Non cōduct9. Adde omnino Alex.in.l.ſi quis vxori.§.apud La
beonem.ff.de fur. Celſus.
c ¶ Contextu. Not. qd vt lex tranſeat in cōtractum, non eſt neceſſe q̄ act9 fiat eodē cō
textu: ſed ſufficit q̄ fiat ex interual lo. quod facit pro eo q̄ voluit Bar. in.l.omnes popu li.ff.de iuſt. ꝛ iur. vbi dixit, ſtatuto cauetur qd quicunq; venerit ad habitādum in ciuitatem, ſit exemptus: q̄ non eſt neceſſe q̄ veniat tempore dicti ſtatuti, ſed ſufficit quandocunq; venerit. facit qd no. per do. Ant. in.c. cū oīs. de ꝯſt. cy. in.l. digna vox. C. de legi. Innoc. in.c. nouit. de iud. in.c. in noſtra. de iniur. vide que late dixi in.d.c. cuʒ omnis. tamē etiā q2 tale ſtatutum emanauit ad replen. comitatum ꝛ per conſequens habet locum in futurum. Andr. Barba.

2 Ludus qualis ſit permiſſus, vel non: ꝛ an quis
teneatur ad reſtitutionem eorum que lucra-
tur in ludo?

¶ Lex vndecima.

Aduocationis. Si non
ſtat per aduocatuʒ, nō reddit ſala
riū: alias ſecus.h.d. ¶ Super hac
rubrica primo quero, vtrū omne qd eſt contra
bonos mores, dicatur turpe? Secūdo quero,
de ludis cuiuſlibet generis, an ſint ꝯ bonos
1 mores, ita q̄ ſint turpes? ¶ † Reuertor ad pri
d mum. ꝛ dico, q̄ quidam ſunt boni mores[d], qui
nobis aſſignātur a iure gentium, ſeu a iure na
turali, qd eſt ſemper bonum ꝛ equum. ꝛ ideo
contrarij mores ſunt corrupti, ꝛ dicuntur tur-
pes, nec iuramento poſſunt validari: vt.i.c. nō
eſt obligatorium.de re.iur.li.vj. Exēplū in mo
ribus qui eſſent cōtra legē.l.veluti.ff. de iuſti.
ꝛ iu. ꝛ in omnibus moribus per quos diminue
ret cultus diuin9. Quidam ſunt boni mores,
quos nobis aſſignat vſus, vel tēpus non natu
rale, vel iuris gētium. habes exemplum. C. de
collatio.l.pactum. tunc dico q̄ mores cōtrarij
nō dicūtur eſſe turpes: vt.c.ij.de pac.li.vj. quā-
quam largo modo loquendo nō ſint boni mo
res ſecundum cōſuetudinē alicuius ciuitatis,
vel loci. exēplū: q2 eſt in aliquo loco vbi repu-
tātur mulieres min9 ornate inhoneſte incede-
re.i. cōtra bonos mores: non tamen eſt ppria
turpitudo. dicit tamen Bar. quod ſi talia veſti
e menta legarent[e] eis q̄ non valeret legatum, ex
quo non poſſunt vti ſecundum cōſuetudinem
loci: vt no. Bar. in.l. qͥuis.ff.de au. ꝛ arg. le. qd d
i hoc exēplo nō credo verū: q2 licet nō poſſent
f vti poſſent tn̄ vēdere, ꝛ eſtimationē[f] habere:
2 vt.l.fideicōmiſſa.§.ſi ſeruo.ð le.iij. ¶ † Venio
g ad ſcdaʒ qōnē de ludo[g], ꝛ breuiter dico q̄ lu
dus ali9 ē honoris ꝛ laudis amator: ꝛ iſte lu-
dus eſt pmiſſ9.ff.ad.l.aq.l qua actiōe.§.ſi qs in
colluctatiōe. de preſcrip.verb.l.ſi rē tibi.§.fi.de
verb.ob.l.in executione.in fine.de athletis.l.j. e
lib.x.ff.de poſtula.l.j.§.beſtias. Ali9 ludus eſt
alieni fraudator: ꝛ iſte ludus nō eſt licitus, vn̄
ille qui ludit cū monacho, qui nō habet pro-
priū, vel cū filiofa. qui ludit pecuniā patris:
vel cum inſtitore, qui ludit pecuniam domini
ſui ſcienter, non ſolū nil lucratur, ſed tenetur
h furti.[h] arg.ff. de condi.indebi.l.ſeruus cuiuſ-
dam. ¶ Idē dico ſi ludit cū falſis taxillis, fur
i ti tenetur: nec fit dn̄s pecuniarū[i].ar.l.falſus.
in princ.de fur. vel ſaltē extra ordinem puni-
tur, ꝛ reſtituit pecuniam: quia turpitudo eſt
ſolius ſic vincētis. Alius eſt ludus nature re- f
creator. ꝛ iſte eſt permiſſus: vt in.l.fi.ſupra, de
alea. Alius eſt fortune perſcrutator, ſeu tenta
tor, ſicut accidit in ludo taxillorum: vbi indu-
ſtria cum fortuna permiſcet, quē ludū dicunt
quidā ex accidenti eſſe cōtra bonos mores, nō

d ¶ Boni mores. No. que dicantur cōtra bonos mores. ꝛ adde Bal. in.l.pactū. in.xix. q.j.de col. ꝛ in.l. nō dubiū. in.xvij. opp.ſ.de legi.
e ¶ Legarentur. Not. q̄ licet quis non poſſit portare veſtes ſibi legatas, valet tamen legatum quo ad eſtimationem. et vide.l.fin.C.ð veſti.olo.lib.xij. ꝛ.l. j.C.nul.li. in fre. equo.li.xj. And. Barba.
f ¶ Eſtimationē. Adde plene not. in.l. apud Iulia. §.fina. cum.l.ſeq. ꝛ ibi bona glo.ff. de lega.j.
g ¶ Ludo. Adde aliquid per Barto. in authen. ex teſtamento.j.de col. ſed an vincēs ex ludo dicatur habere titu. lucratiuo: ꝛ an alienata per ludū poſ-
ſunt per filios ludentium reuocari, tanquam alienata in fraudem.
vide Bal. in.l.j.in fi.ſi quid in frau. patro.
h ¶ Tenetur furti. Not. q̄ ludens cū ſeruo tenetur furti. vide qd no.
ff.de ale.l.fi.§.fi. And. Barb.
i ¶ Nec fit dominus pecuniarum. Tu adde vnum verbū. ꝛ illo lon-
ge maius, et menti tenendum, ſcilicet q̄ eſt licitum perdēti impu
ne furari vincēti, qui tenet baratariā in domo ſua, nec poteſt de fur-
to conueniri. ꝛ de hoc eſt tex. ſingu. in.l.j.§.Item notandū.ff.de alee
luſu ꝛ aleato. ſecundū do. Ray. de forli. ꝛ Flor. de bono. ibi. vbi ita
conſuluiſſe ſe dicunt in facti contingentia. prout refert And. Barb.
in.c.j.extra de ſortil. ꝛ eius diſcipulus An. cor. ſing. ſuis in ver. fur-
tum. incip. licitum eſt perdenti. Celſus.

per ſe:q꞉ ex eo oriunẗ multe blaſphemie,⁊ alia
mala:ſicut de facto videmꝰ furta: vnde vide-
tur quod iſte ludus ſit turpis ratione cõtinen
tie ⁊ accidentium ſibi. Alij dicũt quod ſi ludiẗ
fide bona,ſiue in parua quantitate,ſiue in ma-
gna ludus eſt permiſſus:⁊ ꝙ par periculi cau
ſa:quia pariter vterque ſubiacet fortune,facit
hunc ludum eſſe permiſſuȝ.ſimilis ratio.ſ. de
inof.teſta.l.ſi pater puelle. vnde qui bona fide
ludit in foro conſcientie nõ teneẗ [a] ad reſtitu-
tionem:nec confeſſores faciunt de hoc cõſcie-
tiam. ¶ Sãctus Thomas dicit, quod vbi eſt
de conſuetudine patrie,ludus eſt licitus. ⁊ nõ
arctatur quis ad reſtitutionẽ,nec in cauſarum
foro,nec in foro penitentiali. Idẽ dicit Ioan.
an.in.c.clerici.de vita ⁊ hone.cle.in nouel . er-
go ſi ſtatutũ loci vetaret vel puniret ludẽtẽ,li-
cet iſte ludus nõ ſit ꝓprie turpis , tamen quia
eſt reprobatus,victor tenetur victo ad reſtitu
tionẽ,⁊ in via fori,⁊ in via poli.vt in.d.l.ſi. ⁊ ſi
neſciret cui viciſſet,deberet erogare pauperi-
bꝰ.vt extra ꝺ iude.c.cũ ſit.⁊ ita teneo. ¶ † Ter
tio quero.quidã propter turpitudinem ſuam
vel bannum ad officium [b] priorum aſſumi non
poterat,modo contingit(vt moris eſt)ꝙ fuit
imburſolatus durante turpitudine , vel bãno:
demum fuit publicatus,⁊ extractus de pixide
abolito bãno per formã ſtatuti,vel per benefi
cium tẽporis indefiniti : queritur nũquid iſte
admittatur ad officiuȝ prioratus:videtur qꝺ
ſic:q꞉ publicatio trahit ad ſe ante factum , et
in ipſa publicatione videtur cõtineri ipſa ſub-
ſtãtia electiõis. vt extra de elec.c.publicato. ſi
ergo tẽpore ſubſtãtiali inuenitur habilis, alia
tẽpora non curamus:vt.ff.de here.inſti.l.ſed ⁊
ſi conditioni.§.ſolemus. In contrarium vide-
tur:q꞉ in actibus hominum , qui non poſſunt
habere in ſua ordinatione pendentiã,ſiue ſuſ-
penſionẽ de futuro,ſicut ſunt vltime volunta-
tes:vt.l.receptũ.ff. communia predio.ſicut eſt
electio,q̃ vno momento ⁊ vno contextu debet
concludi, ⁊ nõ debet eſſe conditionalis,ſȝ pu-
ra:vt in.c.ij.de elec.lib.vj. principiũ debet eſſe
ratum ⁊ validũ.hoc etiam introducit ille pru-
dẽtiſſimus Cato in.l.j.de regu.cato.ff.nec mi-
rum.q꞉ deſtructo principio , deſtruuntur que
poſt principiũ ſunt.vt.ĩ.qui da.tu.poſ.l. ĩ vni-
uerſis. quia principium ſubſtantiale maxima
pars rei eſt, ⁊ ingreditur eſſentiam totius rei,
⁊ in eo conſiſtit radix ⁊ neruus fundamẽti: er
go nõ mirũ ſi per locũ a deſtructione principij
deſtruitur totũ eſſe rei. ¶ Dominus Iac . de
are.diſputauit iſtã queſtionem [c]:⁊ dicit quod
ex quo principiũ inualidũ erat,totũ erat inua-
lidum.facit extra de reſcrip.c.ſi eo tempore.li.
vj.ergo nõ ꝓdeſt ſuperueniẽs habilitas. Ego
dico ꝙ de hoc eſt quaſi caſus,quẽ ipſe nõ alle-
gat.ff.de penis.l.fratres.qui eſt valde nota.

¶ De condict.ob turp.cauſ. Rubrica.

1 ☞ Exceptio eſt probanda in ſua forma ⁊ ſpe-
cie,ita ꝙ ꝓbatio ꝯcludat effectus exceptiõis.
2 Offerens ſe ad probandum negatiuam,debet
admitti a iudice.3.
4 Lex preſens de qua turpitudine loquatur?
5 Allegans turpitudinẽ ſuã,an debeat audiri?
6 Quid ſi cauſa honeſta,⁊ inhoneſta ꝓmiſceanẗ?
7 Obligatio an naſcatur ipſo iure ex ſtipulatio-
ne interpoſita ob turpem cauſam?
8 Turpitudo qualiter purgari poteſt ? nume.9.

¶ Lex prima.

Si ex cautiõe.

Qui probat cautionẽ ex turpi
cã emanatã,per ꝯſequẽs pro-
bat pecuniã nõ numeratã.hoc
dicit no.⁊ eſt lex nimis ſingula
ris.Caſꝰ.Feci inſtr̃m Titio ĩ forma mutui, ꝙ
inſtr̃m poſtea induciẗ cõtra me:ꝯtra qꝺ inſtru

mẽtũ obijcio duo,ſcȝ ꝙ pecunia nõ fuit numerata:⁊ emanauit ex tur
pi cã:queriẗ qd habeã ꝓbare? R̃n.qꝺ hoc ſolũ mihi ſufficit,⁊ eſt ne
ceſſe ꝓbare.ſ.qꝺ ob turpẽ cãm.nã ex hoc inductiue inferẗ pecuniam
non numeratã.⁊ ideo hoc ꝓbato abſoluor. ¶ Ex quo not.ꝙ ille qui
1 probat vnũ ꝓbat aliud qꝺ ad id ſequiẗ. ¶ † Item no.ꝙ exceptio eſt
probanda in ſua forma ⁊ ſpecie, ita ꝙ ꝓbatio ꝯcludat effectus exce-
ptionis.ideo ꝺt Inn.ꝙ forma excipiẽdi eſt attẽdẽda. extra de reſc.
c.ſuper literis , q꞉ cõcluſio exceptiõis ſtat in forma opponẽdi:vt.ff.
de fluminibꝰ.l.j.§.Labeo.⁊ in.c.ſi.de ap.in cle.in gl.ſi.⁊ i.l.plane.ff.
de petit.here.⁊.l.Titie textores.de leg.j.nam cadit etiã qs propter
ineptã actionẽ:vt.l.j.ff.ſi mẽſ.fal.mo.dix. ¶ Itẽ no.ꝙ ꝓbatio dȝ fieri
2 iudici. ¶ † Opp.ꝺr qs dȝ ꝓbare negatiuã.Cõtra.ĩ.de ꝓba.l.actor.
⁊.ĩ.de nõ nu.pe.l.j. R̃ndet gl.ꝙ hoc ꝓbat admiſſus,nõ iuſſus.ħ eſt
dicere,ꝙ nõ cogit eũ ad ꝓbandũ:ſed ſi ſe offert ad probãdũ, Iudex
debet eũ admittere.ff.de ꝓba.l.circa.⁊ ideo admittiẗ quis ad ꝓban
dũ,qꝺ ꝓbare nõ eſt neceſſe:vt no.in.c. nõ lȝ actori.de reg.iur.li.vj. ⁊
eſt ſimile:q꞉ ille q habet preſumptionẽ legis pro ſe,ad cã adiuuãdã
põt ꝓducere teſtes,⁊ manifeſtꝰ probare.de leg.j.l. lȝ imperator cõ-
iuncta.de reg.iur.nõ lȝ actori. Iſta ſolutio nõ eſt bona: q꞉ imo dico
qꝺ cogitur ꝓbare ſi vult vincere. Nõ ob.ll.cõtrarie.⁊ primo nõ obſt.
l.actor.q꞉ loquiẗ in mera negatiua,q̃ nõ poteſt ꝓbari eo q꞉ cõcluſio-
nes negatiue nõ coarctãt,nec cadũt ĩ ſenſuȝ,nec in ſciẽtia teſtiũ.ſed
hic loquimur in tali negatiua,que põt probari per cõcluſiões affir
matiuas,nõ probata cã turpitudinis,que nõ cõpatitur in inſtrumẽ
3 to,apparet inſtrumentũ ſimulatũ,ergo nõ numeratũ . ¶ † Itẽ ad.l.
primã,⁊ ad.l.ſi ex cautiõe.r̃ndeo,qꝺ ibi allegabaẗ pecunia nõ nume-
rata ad fundandã exceptionẽ nõ nu.pe.q̃ conſiſtit in duobꝰ.ſ.q꞉ non
eſt numeratũ:⁊ in ſpe.numerationis future. vbi autem excipiẽs nõ
intẽtat ſpeciẽ,ibi nõ eſt exceptio nõ nu.pecu.ſȝ eſt alterꝰ generis ⁊
forme:vt hic,merito eſt probandũ:q꞉ ſi nõ probaẗ qꝺ actũ eſt,ſtaẗ ei
4 qꝺ ſcriptũ eſt.vt.ff.de vſufru.le.l.ſi alij. ¶ † Reuoco in dubiũ,⁊ q̃ro
de qua turpitudine, ⁊ ex cuius parte loquitur hic? Reſpõdeo,tur-
pitudo quãdoq̄ȝ habet vnũ extremum ex parte ſolius recipiẽtis,da-
tis, vel promittentis. Quandoq̄ȝ ex parte ſolius, quandoq̄ȝ hȝ duo
extrema,cũ eſt turpitudo ex parte vtriuſq̄ȝ. ¶ Pone exẽplũ de tur
pitudine ex parte ſolius recipiẽtis vt in facto dãnato quo ad reci-
piẽtẽ tm̃:vt ſi do ne deliquas,vel vt rẽ ablatã reſtituas.vt.ff.e.l.j.ij.
cũ.l.ſeq.et.ĩ.l.pe. Et iõ cũ daẗ aliqd noĩe vſurarũ,eſt turpis ex par-
te ſoliꝰ recipiẽtis:q꞉ in eo ſolo inueniẗ delictũ. ¶ Ecõtra pone exẽ-
plum in turpitudine ſoliꝰ dãtis, vel promittẽtis hoc modo. do tibi
vt indices mihi Titiũ, queȝ volo occidere:tu autẽ neſciens recipis
bona fide. Item ſi do pecuniã nõ capaci doli,vt hominẽ occidat: vt
[d] ff.de ſica.l.infans. ¶ Itẽ ſi do pecu.meretricꝰ,ſ.publice.q꞉ ſi mere-
trix eſt,talis eſt in recipiẽdo,qualis dȝ eſſe:vt.ff.eo.l.Idem.§.ſed ⁊
qꝺ meretrici:⁊ ideo de tali queſtu meretricali põt teſtari:nec auferẗ
[e] heredibꝰ [e] per fiſcum,vel eccleſiã,tanquã turpe lucrum.ĩ.eo.l.merca-
lem.per Cy.de quo fui interrogatus Neapoli a quodam epiſcopo.
Exẽplũ autem de turpitudine pari in vtroq̄ȝ extremo, eſt in eo qꝺ
daẗ cauſa adulterij,vt inceſtꝰ:q꞉ eſt factũ hincinde dãnoſum.dic er-
go ꝙ.l.lr̃a loquiẗ in omni turpitudine,ex quo actio denegaẗ. ¶ Sȝ
hic queriẗ,dictũ eſt qꝺ licet meretrici recipere:ſȝ nũquid licet ꝓmit-
tere dare iſtã pecuniam?dic ꝙ nõ:vt.ff.de act.ob.l.ſi.vbi eſt text.no.
Cõtrariũ tenet Bar.in.l.idẽ.§.ſed ⁊ qꝺ meretrici.ff.eo. Sed quero,
quid in ſocio criminis, vtrũ poſſit recipere premiũ? R̃ndeo,aut lo
quiẗ vtrũ poſſit recipere premiũ iudicãdo extra iudiciũ parti,⁊ in-
ſtruẽdo eã:⁊ videẗ qꝺ ſic,vt.d.l.Idẽ.§.ſi tibi.et eſt ratio: q꞉ nõ tene
reẗ tibi aperire veritatẽ extra iudiciũ: ſed in iudicio nõ lȝ accipere.
q꞉ tenetur iudici veritatẽ aperire gratis:vt ibi no.Barto.dicit ꝙ ſi
ſtatutũ premiat reuelatores criminũ,qꝺ n õintelliganẗ premiati ſo-
cij ſequaces,qui teneneẗ deponere ſuper hoc gratis: vt.l.q vltimo.ff.
de penis.imo debent torqueri . Sed iſtud eſt verũ, ſi ſint producti,
vel interrogati,vnde iſtud dictum non includit eos qui ſponte hoc
5 deponunt.d.§.ſi tibi. ¶ † Quero hic,vtrũ iſte qui allegat turpitudi
nem ſuã,debeat audiri? Reſpõdeo, audiẗ excipiẽdo:vt in.l. noſtra-
ſed non audiẗ agendo:vt.ĩ.de reuo.do.l.cũ profitearis.⁊.ĩ.e.l. mer-
calem.⁊ hec ſunt vera ſi fundãt ſe in turpitudine: ſecus ſi in alio.nã
ad iſtud coadiuuandum poteſt allegare ſuam turpitudinem.vt.ff.
de iureiur.l.alias.habebis exemplum.ĩ.eo.l.ij.in gl.que loquitur de
6 hypothecaria ⁊ rei ven.ita dicit Bar.in.l.ij.ff.e. ¶ † Quero,quid ſi
cauſa honeſta ⁊ inhoneſta permiſceneẗ,nunquid nõ ſecuta cauſa ho-
neſta poſſit cõdici? gloſ.dicit quod ſic,quia in ea ſola ſtat ſubſtantia
totius actus,cum nõ poſſit ſubſtantiari in alia.ita no.ff.eo.l.vbi au-
tem.⁊ hoc verum ſi reſpicit vnum indiuiduũ: puta ſeruitutem , vel
equum.dicit gl.Bar.dicit ꝙ in iſto exẽplo de equo glo.male loqui-
tur:q꞉ equus eſt diuiſibilis obligatione,liberatiõe ⁊ dominio.vnde
põt eſſe equus communis.tu ſalua gl.ꝙ loquiẗ de equo promiſſo in
genere,nã genus diciẗ qd indiuiduũ,cũ in parte nõ recipiat libera-
7 tionẽ:vt.ff.de verb.ob.l.ij.⁊ de cõdi.ide.l.ſi nõ ſortẽ.§.ſi. ¶ † Quero
vlterius,vtrũ ex ſtipulatiõe interpoſita ob turpẽ cauſaȝ ipſo iure na-
ſcatur oblig? gl.ꝺt ꝙ nõ in.l. Iuriſgẽtiũ.§.ſi ob maleficiũ.ff. de pac.
ad hoc

a ¶ Cõſcientie nõ
tenetur. An vin-
cens in ludo te-
neatur reſtituere
in foro cõſciẽtie.
vide qꝺ no. Bal.
in.l.j.ad ſi.ĩ.ſi qd
in fraud.pat.
And.Barba.

b ¶ Officiũ. Ad-
de Bar.in.l.vſuſ-
fructus.ff.de ſti-
pu.ſer.

Additio.
c ¶ Iſtam queſtio
nem ⁊c. Adde ꝙ
ideȝ in ſimili no.
Bal.ĩ. ne vxor ꝓ
ma.in auẗ . ſed o-
mnino.ver.dixi ꝺ
perſona iudicis,
⁊c.per.l. tres fra
tres.ff.de pactis.
⁊ qꝺ no.Bald.in
l .j . an ſeruus ex
ſuo facto.⁊ i.l. in
exercendis. circa
ſi.in.q.ſed quero.
ĩ.de fid.inſtr. Io.
Fran.muſ.

d ¶ Meretrici. Vi
de Ang. ⁊ Mo-
der.i.l. generali-
ter.de verb. obli.
And.Barba.

e ¶ Heredibꝰ. Vi-
de Imol . in.l. ij.
ĩ.e. ⁊ gloſ.in.c. ex
tranſmiſſa . extra
de deci.

¶ Tu dic hoc ve
rum,niſi ei inter-
dicatur bonis:vt
dixi in apoſt . ad
iſtũ , in.l.ea.lege.
nu.xx.ver . Item
quero. ĩ apoſt. in
verſi.luxurioſus.
ſ.pri.ti.Celſus.